

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja **Gustav Pirc**, družbeni ravnatelj.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg štev. 3.

Ponatisi iz •Kmetovalca• so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 19. V Ljubljani, 15. oktobra 1913. Letnik XXX.

Obseg: Razdelitev nagrad. — O sestavljanju in setvi travnih mešanic. — Razstava perutnine in prasičev v Št. Jerneju. — Močno krmilo „ribja moka“ kot pospeševalno sredstvo za rast in pitanje prasičev. — Prodaja lesa iz gozda. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Priloga „Konjerejec: Soseđa Razumnika konjereja. — Mehurji na konjskih nogah. — O konjih hlapavcih. — Inserati.

Razdelitev nagrad podružnicam c. kr. kmetijske družbe kranjske, ki so v lanski jeseni do konca letošnje pomladi skupno naročile razmeroma največ Tomasove žlindre in kalijevih gnojil.

Lansko jesen je glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske z namenom, da bi se pospešila raba Tomasove žlindre in kalijevih gnojil, posebno pa zato, da bi se pospešile skupne naročitve na ta gnojila potom družbenih podružnic, razpisal 10 nagrad po 100 do 400 K. Določila glede oddaje teh nagrad so bila objavljena v številkah 18. in 21. lanskega „Kmetovalca“, zato se sklicujemo na te razpise.

Prvo nagrado v znesku 400 K, ki je bila določena za podružnice na Kranjskem sploh, ki pri njej pride na posameznega pravega uda največ skupno naročene Tomasove žlindre, dobi **podružnica v Gradišču** pri Litiji, ki je tekom določene dobe naročila pri družbi toliko Tomasove žlindre, da pride na vsakega pravega uda 1200 kg.

Tri druge nagrade v znesku po 200 K dobijo:

na Dolenjskem **podružnica v Veliki Loki** (1156 kg Tom. žlindre*),

*) V oklepaju navedeno število kg označuje, koliko dotičnega umetnega gnojila od skupne naročitve je prišlo na posameznega pravega uda one podružnice.

na Gorenjskem **podružnica na Selu** pri Bledu (680 kg Tom. žlindre) in

na Notranjskem **podružnica na Erzeltu** pri Vipavi (1184 kg Tom. žlindre).

Tri tretje nagrade v znesku po 100 K dobijo:

na Dolenjskem **podružnica na Štrekljercu** pri Semiču (555 kg Tom. žlindre),

na Gorenjskem **podružnica v Kovorju** pri Trzinu (405 kg Tom. žlindre) in

na Notranjskem **podružnica na Gočah** pri Vipavi (880 kg Tom. žlindre).

Tri nagrade v znesku po 100 K za največjo skupno naročitev kalijevih gnojil (300 kg kajnita se računa za 100 kg kalijeve soli) dobijo:

na Dolenjskem **podružnica v Semiču** (143 kg kal jevega gnojila),

na Gorenjskem **podružnica v Sori** (59 kg kal jevega gnojila) in

na Notranjskem **podružnica v Borovnici** (132 kg kalijevega gnojila).

Ta razdelitev nagrad kaže, da je bilo delovanje v dolenskih in notranjskih podružnicah živahnejše, dasi je kmetijska družba od svojih gorenjskih podružnic več pričakovala. Izreči se mora nada, da se ta nedostatek pri gorenjskih podružnicah v sedanji dobi popravi, bodisi ker bodo te razdeljene nagrade služile podružnicam v spodbudo k živahnejšemu delovanju, bodisi ker je množina porabljenih umetnih gnojil merilo za umno kmetijstvo.

Vobče pa je bil uspeh razpisa teh nagrad prav dovoljen, kajti navzlic poslabšanim denarnim razmeram je c. kr. kmetijska družba v pretekli gnojilveni dobi

oddala 54 vagonov Tomasove žlindre in 20 vagonov kalijevih gnojil več kakor v prejšnji dobi.

Če naj sploh govorimo o umnem gospodarstvu in umni živinoreji, **moramo predvsem zemljo narediti rodovitno** in ji v obliki umetnih gnojil dati tistih rastlinskih hranilnih snovi, ki jih ji sedaj nedostaja. Le z vsestranskim zadostnim in pravim gnojenjem bomo dosegli v kmetijstvu tiste uspehe, ki nam omogočijo, da bomo mogli izhajati ter dobro plačevati svoje delavce, da ne bodo prisiljeni izseljevati se zaradi slabega domačega zaslužka. Svojim podružnicam pa kličemo: **na delo**, da se udom olajša raba prepotrebnih umetnih gnojil!

C. kr. kmetijska družba kranjska.

O sestavljanju in setvi travnih mešanic.

(Po dr. T. vitezcu Weinzierlu preložil in priredil inženir Jak. Turk).
(Dalje.)

23. Zgledi za druge razmere in namene užitka.

Za podlago v vseh naslednjih priobčityah je vzeti povprečna rabnost semen, ki je navedena v posetveni razpredelnici.

a) Na tleh za lucerno: travna mešanica z lucerno, štiri do šestletna, s 50 odstotno doklado na hektar:

1. Lucerna	85 odstotkov čiste setve in 3396 kiloprocentov
2. Pasja trava	15 " " " " 509 "

b) Na tleh za esparzeto: travna mešanica z esparzeto s 50 odstotno doklado na hektar:

1. Esparzeta	75 odstotkov čiste setve in 15262 kiloprocentov
2. Hmeljna lucerna	5 " " " " 128 "
3. Francoska pahovka	15 " " " " 832 "
4. Laška ljuljka	5 " " " " 252 "

c) Stalni travnik. Na izredno suhotnih in pustih tleh v gorki legi z 80 odstotno doklado na hektar:

1. Nokota	15. odst. čiste setve in 235 kiloprocentov
2. Travnika latovka	15 " " " " 238 "
3. Rosulja (prava)	10 " " " " 180 "
4. Volnata medena trava	10 " " " " 177 "
5. Pokončna stoklasa	10 " " " " 726 "
6. Gola stoklasa	15 " " " " 1094 "
7. Navadna šopulja	10 " " " " 158 "
8. Rdeča bilnica	10 " " " " 265 "
9. Rman	5 " " " " 64 "

d) Za pobočja (železniške nasipe), pri krmski rabi, s 400 odstotno doklado, brez zaščitnega sadeža na hektar:

1. Domača detelja	5 odst. čiste setve in 447 kiloprocentov
2. Bela detelja	5 " " " " 222 "
3. Lucerna	5 " " " " 660 "
4. Esparzeta	5 " " " " 3381 "
5. Mačji rep	5 " " " " 392 "
6. Travnika latovka	10 " " " " 434 "
7. Pasji rep	5 " " " " 410 "
8. Navadna šopulja	10 " " " " 432 "
9. Svetlikasta trstika	10 " " " " 693 "
10. Angleška ljuljka	5 " " " " 1073 "
11. Laška ljuljka	5 " " " " 839 "
12. Francoska pahovka	5 " " " " 924 "
13. Ovčja bilnica	5 " " " " 363 "
14. Pasja trava	10 " " " " 1120 "
15. Volnata medena trava	5 " " " " 247 "
16. Rman	5 " " " " 178 "

Poleg tega se priporoča posejati še prej travno mešanico z esparzeto, in sicer sestoječo iz 80 odstotkov esparzete in 20 odstotkov francoske pahovke, ki se pomešana z vlažno zemljo raztrosi in potem pritise

(privalja). Nato šele se zaseje prava travna mešanica, enako pomešana z zemljo. Pri pobočjih, ki vise za več kakor 35 stopenj, kaže semensko mešanico pomešati z drobno vrtno črnico in z vodo v kašasto tvarino, ki se nanosi kakor mort ter enakomerno izgladi (izravna).

Na plazalicah¹⁾, zlasti v gorah, se dotično površje pred zasestvijo samo mestoma prekoplje in je pri tem gledati, da ostanejo obstoječi posamezni travni šopi, zlasti planinske latovke in navadne šopulje. Po lastnih izkušnjah pa je predvsem koristno, da se varuje kolikor mogoče lapuh (Tussilago farfara L.) in v višjih legah planinski lapuh (Adenostyles Alliariae [Gouan.] Kern.), ker je značilna rastlina za plazalice, se tu prva pojavi ter utrjuje tla s svojimi podzemnimi pritlikami. Na ta način je mogoče uvaževati v mešanicah več boljših krmskih trav, ki v manjši meri utrjujejo tla. Prav dobro sta se v tem oziru obnesli naslednji mešanici, ki sem ju poskusno zasejal spomladi leta 1894. na Sandlinški planini na neki plazalici z apneno sipino kot podlago in z 62 odstotno brežnostjo v višini 1400 m nad morjem.

Z 100 odstotno doklado, brez zaščitnega sadeža na hektar:

a) V nižjih legah:	
1. Bela detelja	10 odst. čiste setve in 178 kiloprocentov
2. Navadna nokota	15 " " " " 261 "
3. Rman	5 " " " " 71 "
4. Francoska pahovka	10 " " " " 739 "
5. Svetlikasta trstika	10 " " " " 277 "
6. Gola stoklasa	10 " " " " 810 "
7. Zlata pahovka	10 " " " " 104 "
8. Pasja trava	10 " " " " 448 "
9. Travnika latovka	10 " " " " 174 "
10. Travnika bilnica	10 " " " " 867 "

100	
β) V nekoliko višjih legah:	
1. Navadna nokota	20 odst. čiste setve in 348 kiloprocentov
2. Bela detelja	10 " " " " 178 "
3. Divja hmeljna lucerna	10 " " " " 336 "
4. Gola stoklasa	20 " " " " 1619 "
5. Svetlikasta trstika	10 " " " " 278 "
6. Francoska pahovka	10 " " " " 740 "
7. Gorski mačji rep	10 " " " " 376 "
8. Vijoličasta latovka	10 " " " " 292 "

Obe ti mešanici sta se izredno gosto razvili in sta dali v tretjem letu povprečno 75 kg sena na 100 štirjaških metrov, torej izračunjeno za hektar ravno toliko metrskih stotov ali na oral 43 metrskih stotov.

¹⁾ Glej tudi: Ferdin. Wang „Grundriss der Wildbachverbannungen“, Jena, 1902. C. Fischer in pl. Weinzierl „Alpine Futterbauversuche“, Dunaj, 1902, stran 115.

Na prođu in milki (svižcu) sta se obnesli dvojni setvi, ki sta se po pisateljevem²⁾ nasvetu rabili na uravnanem podonavskem poplavnem okolišu, pri čemer sta se posejali dve mešanici druga vrh druge, in sicer:

a) na milki (svežcu) mešanica z esparzeto, sestoječa iz 5% hmeljne lucerne, 10% lucerne, 5% laške ljujke, 15% francoske pahovke in iz 65% izluščene esparzete ter vrh te mešanica za stalni travnik, sestoječa iz 20% navadne nokote, 20% francoske pahovke, 10% pasje trave, 20% trdikaste ovčje bilnice, 10% trstne bilnice in 20% gole stoklase;

b) na prođu mešanica z esparzeto, sestoječa iz 80% izluščene esparzete in 20% francoske pahovke ter vrh te mešanica za stalni travnik naslednje sestavljena: 5% navadne nokote, 5% ranjeka, 5% hmeljne lucerne, 35% francoske pahovke, 10% trdikaste ovčje bilnice, 30% trstne bilnice in 10% rmana.

24. O mešanicah za vrtno trate.

Dodatno naj navedem še nekaj mešanic za vrtno trate, ki se pa dajo z uspehom sejati le tedaj, če je svet po vrtnarsko pripravljen, posetev prav enakomerna in se zaliva, oziroma škropi po možnosti vsak dan v slučaju, da se trava neprestano nakratko kosi. Iz tega razloga se morajo te mešanice prav gosto sejati in je torej vzeti visoko doklado k množinam posetve v razpredelnici za polno setev.

Prav posebno sta se dozda obnesli naslednji mešanici:

	solnčna lega		senčna lega	
	površinski odst.	kiloproc.	površinski odst.	kiloproc.
	na 1 hektar s 400 odstotno doklado			
1. Angleška ljujka (škotska)	45	7015	75	16088
2. Travniska latovka (a)	30	967	—	—
3. Pasji rep (a)	23	1410	13	820
4. Gozdna latovka (a)	—	—	10	434
5. Rman	2	179	2	150

Tudi tu se mora zvršiti posetev v dveh deležih in sicer se posejejo najprej z (a) označene trave in šele potem angleška ljujka.

Hlevski gnoj ni primeren in je rabiti le umetna gnojila. Najboljša gnojila so čilski soliter, superfosfat in kalijeva sol, ki se jih razstrosi 2-5 kilograma, odnosno 3-5 in 1-5 kilograma na 100 štirjaških metrov takoj, ko se zemlja prekoplje.

Razstava perutnine in prasičev v Št. Jerneju.

Šentjernejsko polje je znano širom naše dežele zaradi svoje močne prasičereje. V zadnjih desetletjih se je ta reja v marsičem zboljšala in spopolnila. Pripisati moramo to prizadevanjem merodajnih krogov, v veliki meri pa ondotnim gospodarjem samim, ki so si spričo ugodne kupčije vsak po svoje prizadevali, da dosežejo kaj več uspeha pri svoji reji. Vendar čaka ta kraj še polno hvaležnega dela, da se reja povzdigne na višjo stopnjo in da se glede na enak smoter, ki ga imamo po teh krajih pri njej, tudi nadalje spopolnjuje.

Pred leti je priredila c. kr. kmetijska družba v tem kraju prvo razstavo mrjascev, to pot pa je, spričo velike važnosti, ki jo ima prasičereja za dolenjske razmere, priredila razstavo, kamor so bili pripuščeni mrjasci, svinje s praseta in breje svinje, da se tako pokaže ves plemenski material, ki ga proizvaja

ta dolenjska pokrajina. To je bila druga razstava izmed petih, ki so se dosedaj priredile na Dolenskem, in je bila največja izmed dosedanjih. Razstava je uspela v popolno zadovoljnost prirediteljev in občinstva. Lepo solčno jutro 16. septembra je hitro zbralo vse polno razstavljalcev na lepem šentjernejskem semnjišču, ki je bilo okrašeno s smrekami in zastavami. Za razstavo je bilo pripravljenih 180 ograj, ki so stale v dveh dolgih vrstah, na obe strani prostornega semnjišča in še po sredi v dveh posebnih oddelkih. Mnogo prasičev je moralo čakati na vozovih presojevalne komisije, ker je bilo še premalo prostora pripravljenega. Priglašenih je bilo 33 mrjascev in 207 svinj, deloma brejih deloma s praseta. Presojevalni komisiji sta imeli opraviti od 9 dopoldne do 1/2 3 popoldne, da sta končali svoje delo. Za razstavo prasičev so bili v presojevalnih komisijah, ki sta šteli po 3 ude: deželni veterinar referent Munda, ravnatelj Rohrman, župan Potočar, deželni poslanec Bartol, strokovni učitelj Malasek in župan Kerhin. Razdelili so skupaj 74 premij v skupnem znesku 1100 K. Med razstavljenimi prasiči je bilo videti mnogo prav lepih živali, ki so splošno ugajale in ki si jih naši prasičerejci prav lahko vzamejo za zgled plemenskih živali. Želeti bi bilo, da bi se take živali redile po vsem kraju, da bi prej prišli do zaželenega cilja!

Obenem z razstavo prasičev se je priredila razstava perutnine, in sicer tudi na semnjišču, tam ob drevoredu na cesti, ki pelje proti Orehovici. Veselo petelinje petje in gaganje rac in gosi je oznanjevalo na daleč ta del razstave. Tudi tukaj je bilo polno življenja. Živali so bile razstavljene v čednih kurnikih, postavljenih od tal na posebnih lesah. Ob desni strani drevoreda je bila dolga vrsta kurnikov s kokošmi in petelinji, ob levi pa z racami, gosmi in purani. Vsega skupaj je bilo priglašenih 471 kokoši in petelinov, 201 rac in racmanov, 84 gosi in gosjakov in 144 puranov in pur. Tudi ta razstava je nudila lepe živali, vendar je bilo tudi tukaj videti, da čaka še mnogo hvaležnega dela, da se zlasti naša kokošereja povzpne na višjo stopnjo. Še najbolj so se odlikovali purani. Tudi tukaj sta delali dve presojevalni komisiji z naslednjimi udi: živinorejski nadzornik Legvart, tajnik perutninarkega odseka Jamnik, trgovec Novoselec, računski revident Bukovic ter posestnika Fabjan in Gergovič. Prisodili so skupaj 80 premij v vrednosti 600 K.

Pred razdelitvijo premij je navzoče gospodarje in gospodinje nakratko nagovoril ravnatelj Rohrman. Zahvalil je razstavljalce, c. kr. kmetijsko družbo in deželni odbor, ki so pomagali, da se je razstava tako lepo obnesla. Povedal je pa tudi, da se dasta prasičereja na perutninarstvo še v marsičem zboljšati in privesti do še boljših dohodkov in da je naša naloga, da dvignemo te zaklade za zboljšanje našega položaja. Izrekel je slednjič željo, da bi tej razstavi sledile še druge, ki naj bi zdržno vnemale naše gospodarje k napredovanju v prasičereji in v perutninarstvu, in je zahvalil tudi g. župnika Lesjaka, ki je s tako vnemo in spretnostjo vodil vso prireditev.

Premije pri razstavi prasičev in perutnine v Št. Jerneju so prejeli naslednji gospodarji, oziroma gospodinje, in sicer: 1.) Za mrjasce po 25 K: Vide Francišek iz Žvabovega in Lavrinšek Alojzij iz Čučje mlake; po 20 K: Vrtačič Alojzij iz Dol. Vrhpolja, Strojini Ivan iz Ostroga, Kovačič Jožef iz Gor. Maharovca, Piletič Jožef iz Gor. Prekope, Kirar Alojzij iz Bučke, Cvelbar Francišek iz Malenc, Padersič Ivan iz Gor. Gradišča in Vodopivec Janez iz Dol. Stare vasi;

²⁾ Glej pl. Weinzierl: »Besamungsanlagen im neuplantierten Donau-Inundationsgebiet Langenzersdorf-Jedlersee«, Ponatis iz »Wiener Landw. Zeitung«, št. 60, 1908.

po 10 K: Komljanec Ivan iz Brinovca pri Škocjanu, Cimerman Frančišek iz Dob, Vintar Jožef iz Dob, Luzar Marija iz Gomile, Krnec Janez iz Radule in Per Jernej iz Orešja. 2.) Za svinje s praseti po 20 K: Grubar Martin iz Vel. Bana, Blatnik Jožef iz Ledeče vasi, Hrovat Ivan iz Št. Jerneja, Jordan Janez iz Grobelj, Medle Frančišek iz Dolen. Stare vasi, Strojnj Frančišek iz Mihovice, Strojnj Ivan iz Ostroga, Jalorec Ivan iz Mal. Mraševca, Pavšič Jožef iz Čučje mlake, Zupan Martin iz Dol. Stare vasi; po 10 K: Cvelbar Jožef iz Št. Jerneja, Fabjan Frančišek iz Dol. Maharovca, Gregorič Jožef iz Grobelj, Hrovat Janez iz Gor. Brezovice, Janžević Martin iz Št. Jerneja, Klemenčič Frančišek iz Žvabovca, Kovačič Frančišek in Roj, Kerhin Ivan iz Dol. Gradišča, Luzar Frančišek iz Grobelj, Mencin Alojzij iz Drame, Miklavčič Matej iz Gor. Maharovca, Novak Alojzij iz Št. Jerneja, Pavlič Matija iz Dol. Gradišča, Premru Janez iz Gruče, Rabzelj Ivan iz Št. Jakoba, Skedelj Jožef iz Gor. Gradišča, Vide Janez iz Dol. Stare vasi, Hudoklin Anton iz Loke, Jakše Janez iz Razdrtega in Lesjak Anton iz Št. Jerneja. 3.) Za breje svinje po 20 K: Jančar Janez iz Razdrtega, Kovačič Frančišek iz Roj, Strojnj Frančišek iz Mihovca, Zagorec Jožef iz Dol. Prekope, Gorišek Janez iz Dol. Brezovice, Vide Frančišek iz Žvabovca, Miklavčič Ivan iz Roj, Hudoklin Ivan iz Gor. Gradišča, Keglevič Janez iz Dol. Vrhpolja, Krhin Matija iz Mihovice, Bakša Janez iz Razdrtega in Skedelj Jožef iz Št. Jerneja; po 10 K: Grunde Matija iz Grobelj, Skedelj Jožef iz Razdrtega, Ferkolj Anton iz Dol. Gradišča, Zagorec Jožef iz Dol. Vrhpolja, Cvelbar Mara iz Imenja, Godina Jožef iz Dol. Stare vasi, Klemenčič Ivan iz Žvabovca, Mesojedec Ivan iz Št. Jakoba, Miklavčič Matej iz Gor. Maharovca, Pavec Alojzija iz Čadrez, Premru Janez iz Gruče, Turk Anton iz Roj, Zupančič Ana iz Imenja, Pirc Miha iz Kalc, Kralj Jožef iz Zaloga in Cujnik Jožef iz Gor. Brezovice. Za perutnino so prejeli premije, in sicer 1.) Za kokoši in peteline po 10 K: Martinčič Jožef iz Broda, Cujnik Jožef iz Gor. Brezovice, Fabjan Frančišek iz Dol. Gradišča, Fabjan Ivan iz Dol. Gradišča, Gorenc Jožef iz Vratna, Hudolin Neža iz Gor. Gradišča, Klemenčič Ivan iz Žvabovca, Kovačič Ivan iz Vrha, Mencin Alojzij iz Drame, Mihina Jožef iz Št. Jerneja, Piletič Marija iz Gor. Gradišča, Salmič Jožef iz Stare vasi, Skedelj Marija iz Vrbovca, Kaližar Anton iz Gor. Mokrega polja, Pajer Marija iz Pristave; po 5 K: Fabjančič Jožef iz Dol. Maharovca, Rangus Ivan iz Dol. Vrhpolja, Saje Ivan iz Št. Jerneja, Banič Matija, Kirar Neža in Košak Anton iz Hrovaškega broda, Bambič Ivan iz Št. Jerneja, Blatnik Jožef iz Št. Jerneja, Bratkovič Frančišek iz Dol. Gradišča, Bratkovič Matija iz Jelš, Borse Frančišek iz Dol. Maharovca, Ferkolj Anton iz Dol. Gradišča, Gričar Marija iz Apnenika, Jankovič Alojzija iz Drame, Krhin Ana iz Št. Jerneja, Kraševac Marija iz Gor. Brezovice, Košele Ivan iz Mihovca, Krhin Ivan iz Št. Jerneja, Lavrinšek Alojzij iz Št. Jerneja, Ruperšič Ivan iz Dol. Maharovca, Rangus Anton iz Mihovice, Strojnj Ivan iz Ostroga, Znidaršič Alojzij iz Roj, Zagorec Jožef in Zagorec Leopold iz Dol. Vrhpolja, Zupan Martin iz Volčkovca vasi, Kos Karol iz Loke, Grgovič Frančišek iz Dol. Maharovca, Gorenc Jožef iz Gor. Gradišča in Zagorec Jožef iz Zapuž. 2.) Za race po 10 K: Fabjan Ivan iz Dol. Gradišča, Kos Ivan iz Dol. Maharovca, Pavec Marija iz Gor. Brezovice, Radovan Ivan iz Prapreč in Rangus Ivan iz Dol. Vrhpolja; po 5 K: Kos Karol iz Loke,

Bučar Ivan iz Št. Jerneja, Blatnik Ivan iz Gor. Vrhpolja, Furar Ivan iz Žvabovca, Godina Marija iz Dol. Brezovice, Kovačič Ivan iz Dola, Mencin Alojzij in Rabzelj Jožef iz Drame, Vodopivec Ivan iz Stare vasi, Kuntarič Ivan iz Pristave; 3.) Za gosi po 10 K: Černe Alojzij iz Dobrave, Fabjan Ivan iz Dol. Gradišča, Jakobe Alojzija iz Gomile, Kovačič Jožef iz Gor. Maharovca, Luzar Marija iz Gomile, Lenčič Ivan iz Mihovice, Martinčič Marija iz Sel, Turk Jožef iz Vrha, Kuntarič Ivan iz Pristave in Vovko Anton iz Dol. Mokrega polja; 4.) Za purane po 10 K: Vilar Jožef iz Gmajne, Blatnik Josipina iz Ledeče vasi: Čudovan Jožef iz Čadrez, Strojnj Ivan iz Ostroga in Zupančič Ana iz Imenja; po 5 K: Martinčič Josipina iz Hrovaškega broda, Rebselj Jožef iz Hrovaškega broda, Gorenc Miha iz Grobelj, Gorišek Jožef iz Dobrave, Kosele Ivan iz Mihovice, Martinčič Jožef iz Smolčje vasi, Pungerčar Jožef iz Dol. Prekope, Turk Anton iz Roj, Turk Jožef iz Vrha in Luzar Anton iz Stare vasi.

Močno krmilo „ribja moka“ kot pospeševalno sredstvo za rast in pitanje prasičev.

Vsa živa bitja (rastline in živali) obstoje iz nebroja celic, ki so silno majhne.

Te celice so silno drobna telesca, ki se morejo videti le z dobrim drobnogledom, ki večkrat povečuje. Te celice so namreč tako majhne, da jih gre več sto na prostor enega prosenega zrna. Vobče obstoji vsaka celica iz vnane celične mreže, kjer se nahaja beljakovina (snov (protoplazma)), in celičnega jedra, ki je zelo zamotane sestave, je tudi iz beljakovine, in sicer vedno spojene s fosforovo kislino.

V telesu enega prasiča je n. pr. veliko več celic kakor peščenih zrn v kubičnem metru najfinejšega peska (sviža).

Vsaka celica živi takorekoč samazase: ona sprejema iz krvi nove snovi, oddaja nazaj v kri svoje iztrebke, rase in se razmnožuje. Od vseh celic enega živega bitja med življenjem neprestano vršeno delo je naravnost velikansko.

Delo živega bitja (rastline ali živali) pa ni samo ogromno delo vseh celic skupaj, ampak žival ali rastlina raseta, se debelita, živali vrhutega proizvajajo kar naprej velikanske množine toplote, posamezni deli (organi) se gibljejo, in to delo tudi ni majhno. Delovanje srca, ki neprestano pumpa velike množine krvi z veliko silo skozi žile do skrajnih delov telesa in v svrhu prehranjevanja celic in ki izrabljeno kri z enako silo v svrhu očiščenja zopet vase sesa; delovanje jeter (ki čistijo kri); delovanje obisti (ki odvajajo s posebno silo potom scalnice iztrebke celic); naporno dihanje in delovanje mnogih drugih telesnih organov pa še posebej povečuje delo dorasle, četudi popolnoma mirujoče živali.

Naše domače živali pa nikdar ne mirujejo, marveč rasejo, se debele, gibljejo, delajo, dajejo mladiče, mleko, volno itd.

Iz nič je samo Bog svet ustvaril. Žival pa iz nič ne more ničesar narediti. Vsa ta dela more žival opravljati le s pomočjo hrane, ki jo uživa. S pomočjo hrane žival obnavlja in razmnožuje celice, tvori neobhodno potrebno toploto in proizvaja tisto, kar je za kmetovalca koristno. Zaužito hrano mora žival predelati in prebaviti, in to je zanjo zopet velikansko in

naporno delo. Velik, recimo največji del krme porabi domača žival za proizvodnjo sebi potrebne toplote, za prebavljanje ter za delovanje notranjih organov, oziroma celic, ki te organe sestavljajo. Vsaka sila se more izpremeniti v toploto in toplota v silo, zato morejo eninisti obstojni deli krme dajati živalim toploto ali pa moč.

Torej tudi mirujoča žival potrebuje hrane, če naj njeni organi delujejo, drugače pogine.

Tista množina hrane, ki jo žival mora dobiti, da samo živi, ne da bi oslabela, se imenuje ohranjujoča krma. Če naj pa žival še kaj dela, t. j. naj rase, se debeli, naj hodi ali vozi, naj rodi, daje mleko itd., pa mora več dobiti kakor samo ohranjujočo krmo, in ta pri umni živinoreji potrebni priboljšek nad ohranjujočo krmo se imenuje proizvajalna krma.

Ohranjujoča in proizvajalna krma skupaj tvorita potrebno množino krme za vsako domačo žival.

Zadostna krma vsake živali mora

1. nadomeščati izrabljene in porabljene celice ter mora dajati snov za nove celice (zlasti pri rastočih živalih) in

2. dajati živali snovi, ki iz njih more proizvajati toploto in silo (tako kakor n. pr. kurivo pri parnem stroju).

Hranilne snovi, ki so v krmi, so različne in imajo tudi različne naloge.

Beljakovine, ki so najdražji del krme, v prvi vrsti pomagajo prenavljati celice in delati nove, dočim drugi obstojni deli največ proizvajajo le toploto in silo.

Če naj naše domače živali dobro uspevajo in dajejo kaj koristni, ni dovolj, da dobivajo toliko krme, kolikor je potrebujejo za ohranjenje svojega telesa, morajo jo dobivati veliko več, in sicer toliko, da se nasitijo, drugače prebavila ne delujejo, in morajo jo dobivati toliko in take kakovosti, da morejo nadomeščati izrabljene snovi celic, delati nove celice, in to zadnje zmorejo le tiste snovi v krmi, ki jih imenujemo beljakovine.

Beljakovine so pa tako različne, da se more le o teh snoveh samih spisati debela knjiga. Tudi v krmi so beljakovine zelo različne in niso enako prikladne vsem našim domačim živalim.

Žival le tiste beljakovine dobro, t. j. s kmetovalčevega stališča gospodarsko porabi, ki so ji sorodne, dočim tistih, ki so ji tuje, nikdar ne more dobro ali včasih sploh ne porabiti.

Živali, ki je ustvarjena za rastlinsko hrano, so sorodne le beljakovine iz rastlinstva, dočim žival, ki je ustvarjena za uživanje živalske hrane (n. pr. živali roparice), najbolje prenaša beljakovine, ki prihajajo od živali (torej meso).

Prasič je vsejedec, on je rastlinsko in živalsko krmo, zato bo le tedaj dobro uspeval, če bo dobival v krmi vsaj del živalskih beljakovin, ki so njegove telesu sorodne. To posebno velja za rastoče prasiče in tiste, ki se takoj odstavljene prično pitati, ki naj torej kolikor mogoče hitro rasejo in naj se obenem debele.

Le tista žival izborna uspeva in posebno pridno rase, ki dobiva sebi prikladno krmo in v njej sebi sorodne beljakovine.

Nove celice dela žival največ le, dokler rase, in končni gospodarski uspeh pri vsaki domači živali je odvisen od množine celic. Čim več celic zna umen

živinorejec pri rastočih živalih narediti, tem večji uspeh bo imel. Vse to pa prav posebno velja pri prasičereji, in zato bodi dolžnost umnega prasičereja, da svoje živali hitro kvišku spravi. To pa doseže prasičerejec s pokladanjem beljakovin, ki so prasičjemu telesu sorodne in imajo v sebi dovolj naravnega fosforovokislega apna, ne umetnega, kakor je klajno apno, ki mogočno pospešuje rast, dela močne kosti in preprečuje mehke kosti, glodanje lesa, cunj, usnja, požiranje stelje itd.

Prasič torej mora dobivati v svoji krmi svojemu telesu sorodnih beljakovin, t. j. tudi takih, ki so živalskega izvora, z drugimi besedami: mesa. Teh beljakovin doslej prasičem ni bilo lahko dajati, saj večinoma ni bilo prilike.

Sedaj imamo v ribji moki izborna močno krmilo za prasiče, ki je hrana živalskega izvora.

Nalove namreč velikanske množine morskih rib, ki niso porabne. Te ribe so prej proč metali ali pa so jih porabili za gnoj, kajti ribje meso je silno mastno in ribja mast za prasiče ni prikladna. Dandanes znajo ribjemu mesu vzeti večji del masti in pusto ribje meso suše, ga meljejo ter delajo iz njega ribjo moko, ki je izborna močno krmilo za prasiče. Ribja moka, ki ima v sebi več kakor 3% masti ni zanič, je školjiva in zato mora človek biti previden pri nakupu ribje moke. Naročiti jo je le tamkaj, kjer jamčijo, da ni bolj mastna kakor sploh sme še biti.

Odslej bo imela c. kr. kmetijska družba v Ljubljani v zalogi ribjo moko kot močno krmilo za prasiče. Ona jamči za njeno sestavo in zlasti za okoliščino, da zanesljivo nima v sebi preveč toščobe.

Mladi pujski, ki se odstavljajo, naj vsekako v pričetku dobivajo posneto mleko in z 8 tednom naj se jim prične pokladati ribja moka. V pričetku se kaže, kakor bi pujskom ne ugajal duh in okus ribje moke, ko se pa nanjo privadjo, jo pa slastno žro, da se sme smatrati za pospeševalko teka. Prične se jim je dajati na dan po 30 gramov ali 3 deke, in ko se je privadijo, naj je dobivajo na dan po 100 gramov ali 10 dek. Ta množina se more do 5. meseca zvišati do 25 dek.

Pujski, ki so določeni za plemo, z dopolnjenim petim mesecem ne potrebujejo več veliko beljakovin, dobivajo jih takrat navadno zadosti v svoji običajni krmi, zato naj se takrat preneha s pokladanjem ribje moke, zlasti če se prasiči prično debeliti, kar pri plemenskih živalih nikdar ni prav.

Prasiči, ki se pitajo, dobivajo ribjo moko, dokler rasejo, in sicer nekako do konca sedmega meseca starosti, in če pri pitanju dobivajo večinoma le velike množine krompirja, pese, repe in podobnih krmil brez priklade močnih krmil, torej premalo beljakovin vobče, naj pa dobivajo ribjo moko še naprej.

Brejim in doječim svinjam je pokladati na dan z ozirom na njih težo in starost 25—30 dek ribje moke in ravno toliko tudi plemenskim mrjascem.

Ribja moka je tudi izborna piča za kokoši, ker silno pospešuje pridno nesenje jajec. Na dan naj kokoši dobiva približno 1½ deke ribje moke, ki se pomeša z drugo pičo ali se kar suha poklada.

Vsakdo naj ima pred očmi, da naj prasič kot vsejedec dobiva le del beljakovin v krmi potom ribje moke, drugi del naj se jim pa daje v obliki rastlinskih beljakovin, torej se doseže tisti dobri uspeh z ribjo moko, ki zanj moremo jamčiti,

le tedaj, če se omenjene množine ribje moke pokladajo poleg rastlinskih beljakovinskih močnih krmil, t. j. poleg žita, otrobov, oljnih tropin itd. Pokladanje ribje moke povzroča na dan le par vinarjev stroškov, ki se prav gotovo v kronah povrnejo.

Ribja moka, ki vsebuje najmanj 50% beljakovin, 13% fosforovokislega apna in največ 3% tolščobe, se dobiva pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, in sicer kg po 35 vinarjev pri manjših naročitvah kakor 75 kg, v celih izvornih vrečah, ki drže 75 kg pa po 34 vinarjev kg. V oddani teži je vedno všteta tudi teža vreče.

Podružnice, zadruga in sploh tisti, ki skupaj naroče najmanj 1000 kg ribje moke, pa plačajo le 33½ vinarja za kilogram ter se jim vrhutega dovoli še 2% popusta, če naročeno blago takoj plačajo.

Prodaja lesa iz gozda.

(Konec.)

IV.

Pri lesni kupčiji je treba vpoštevati razne določbe, ki so važne v stvarnem in pravnem oziru.

Kupčija se lahko izvede ustno in pismeno, in sicer stem, da se ponudi les pod gotovimi pogoji v nakup; iz ponudbe nastane veljavna pogodba, kakorhitro jo kupec sprejme. Prodaja in kupuje se pa tudi tako, da se prodajalec in kupec domenita potom dogovarjanja in nato napravita ustno pogodbo, ki se lahko tudi napiše; pismeni pogodbi je dajati v naših slučajih prednost pred ustno.

Če naj prodajalca kot ponudnika lesa ponudba veže, jo mora kupec sprejeti takrat, ko sta skupaj in o tem razpravljata; če bi se takrat ponudba ne sprejela, prodajalca pozneje več ne veže, tudi če bi se na primer kupec pozneje premislil in bi zopet poiskal ponudnika v tej zadevi. Ponudba, ki jo prodajalec lesa stavi pismeno, ga veže navadno toliko časa, da mu more morebitni kupec poslati odgovor. Če odgovora ni ali če bi došel prepozno, ponudba več ne veže prodajalca. Da ni kakega nesporazumljenja, se v pogodbah lahko tudi nastavi določen rok, do kdaj ima kupec najkasneje odgovoriti, če hoče ponudbo sprejeti. Če v tem roku ni odgovora, prodajalec nima več obveznosti. Določi se na primer rok 8 dni, ko je ponudnik vezan čakati na odgovor. Če bi kupec ponudbo sicer hotel sprejeti, a bi jo bistveno izpremenil, pogodba ni gotova, ampak šele tedaj, ko je ponudnik s to izpremembo zadovoljen in jo je izrecno sprejel.

Če je v pogodbi sklenjeno dobaviti les ob gotovi dobi, je treba pogodbo tudi pravočasno spolniti. Ko bi se doba ne omejila, se smatra kupna pogodba za izpolnjeno takrat, ko se kupcu les izroči.

Les, ki je bil prodan na štoru, torej stoječ v gozdu, se mora prevzeti v gozdu samem. Na drugačen način prodani les se pa lahko prevzema v gozdu, na skladišču, železniški postaji in drugod, kakor je pač v pogodbi določeno.

Kakor glede pogodbene dobe, tako je tudi glede morebitne, po pogodbi določene množine lesa spolniti vse, kar je v nji določenega. Če se je kdo zavezal dobaviti les gotove kvalitete (dobrine), se temu ne sme izogniti, ampak mora točno spolniti vse, za kar se je bil obvezal. V tem oziru se je morda raznotero po-

godilo, kakor na primer, da je dobaviti samo posušen, poleti sekan les ali pa nasprotno le pozimi sekan les, ki ga radi zahtevajo stavbniki, itd.

Prav posebne previdnosti je treba trgovcem, ki trgujejo z različnimi lesnimi izdelki po obstoječih trgovinskih običajih. Določbe takih običajev ali uzanc, ki jih je premnogo, morajo kupčevalci dobro poznati, posebno tedaj, če si v pogodbah ne pridržijo kakih določenih pogojev v vseh posameznostih, ki jih bo vpoštevati. Že avstrijski trgovinski običaji (uzance) sami obsegajo 14 obširnih paragrafov o določbah glede kakovosti lesa (gnilobe, ran, napak, beljave pri nekterih drevesnih vrstah), sečne dobe za posamezne drevesne vrste, provenijence, t. j. kraja, odkoder ima les priti, če je to pogojeno, nadalje o nepravilno izdelanem blagu, o plavljenem lesu, o razlagi pojma „približno“, ki se v ponudbah običajno večkrat rabi; določbe obstojajo tudi o pošiljativah, o načinu plačila, kršenju pogodbe in o nadaljnjih posameznostih. Poleg avstrijskih, in sicer dunajskih, tržaških, praških itd. običajev so pa tudi še drugi, ki se jih lesni veletrg mnogokrat poslužuje. Tudi te mora spreten trgovec poznati, da si v kupčijskih zadevah ve pomagati, kadar je treba.

Glede plačila se pri nas navadno prodajalec in kupec natanko pogodita in ne uveljavljata raznih obstoječih trgovinskih običajev. Navadno je plačati kupljeni les najpozneje tedaj, ko se je prevzel, če ni bilo drugače pogojeno. Vendar pa je les po pogodbi last onega, ki ga je prevzel, tudi tedaj, če še ni docela plačan, če ni izrecno povedano, da preide kupljeni les v kupčevo last šele tedaj, ko je plačan.

Ponekod imajo navado pri nakupu lesa dati aro. Ara je znamenje sklenjene kupne pogodbe. Pogodba se mora potem spolniti; stem, da se ara vrne, se pogodba ne more razdreti, razen če bi bilo to naravnost domenjeno ali v kakem kraju sploh v navadi. Tudi dotični, ki je aro dal, ne more od lesne pogodbe odstopiti, četudi bi bil pripravljen aro pustiti kot odstopnino, razen če je bilo tako pogojeno ali v dotičnem kraju običajno.

Ponovimo končno, da je smatrati ponudbe o prodaji lesnih izdelkov in kupne pogodbe na dobavo toliko časa za pismena obravnavanja, dokler se niso sprejele. Na podlagi teh obravnavanj se naposled sklene veljavna pogodba stem, da se pritrdi k nazadnje stavljenim pogojem. V tem smislu napisanih takomimenovanih sklepnih kupnih pisem, ki je na njih podpisana le ena stranka z izjavo, da stavljene pogoje sprejme, ni treba kolkovati. Pogodbe pa, napisane na podlagi dogovora, ki jih podpišeta prodajalec in kupec, morda tudi kake priče, je treba kolkovati ali pa prigrasiti pri davkariji v odmero pristojbin. Nekolkovana pogodba ima sicer ravnoisto veljavo, vendar se pride vsled opustitve kolkovanja lahko v prav občutno kazni.

Ker smo opetovano poudarjali, da naj bodo dogovorjeni pogoji popolni in trdni, ne bo škodilo, če v kratkih besedah ponovimo, ktere določbe naj se praviloma vpoštevajo v kupnih pismih in pogodbah. To so posebno naslednje.

Vse okoliščine, zadevajoče prodajo lesa, bodisi že na počez, in sicer vsega gozda, drevja od gotove debeline navzgor ali pa zaznamovanih dreves, bodisi za izdelavo, v katerem slučaju je treba docela označiti vrsto, množino, obliko izdelkov, dopustne napake lesa.

Določbe, kdaj in kje se bo les predal ali izročil.

Dogovor, kako se bo les meril in izročil, odpeljal, oziroma dovozil.

Določbe glede gozdnega varstva, ki so bile posamič že opisane.

Pogoji, kdaj in kako se bo plačal kupljeni les; morebitne določbe o ari, odstoppnini, kavciji, konvencionalnih kaznih itd.

Dalje se stavijo še kaki drugi pogoji, če so v dotičnem slučaju potrebni.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko društvo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne črke imena in kraja. Če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 199. Kako je z „rastlinsko-fosforovo-kislím krepilnim krmilom“, ki se zadnji čas od neke moravske tvrdke silno hvali in priporoča? (J. Z. v Š.)

Odgovor: Vsak pošten trgovec, ki prodaja kako krmilo, mora povedati, iz česa obstoji, in mora za sestavo krmila jamčiti. Taka krepilna krmila pa spadajo v vrsto redilnih praškov, ki imajo pač vedno nekaj redilne vrednosti, a so navadno pretirano predraga ter imajo izdelujoče tvrdke edinole namen, nevesče kmetovalce odirati, oziroma jih oslepiniti, zato nikdar sestave krmila ne povedo, da se ne da skriti, ker jo vsak kemik more dognati. Kdor zna ljudsko neumnost izkoriščati, ta najhitreje obogati in pri raznih redilnih praških so brezvestni trgovci, računajoč na to neumnost, res že milijone zaslužili.

Vprašanje 200. Ali kaže krmsko peso pokladati konjem, in sicer pomešano med rezanico namesto otrobov, in v koliki množini? (J. B. v F.)

Odgovor: Predvsem si zapomnite, da pesa ni močno krmilo, ker ima v sebi le neznatno množino beljakovin, in zato nikdar ne more nadomestiti otrobov, ki so močno krmilo in imajo več kakor 10% beljakovin v sebi. Pesu le neznatno redi, daje pa živali tiste potrebne snovi, ki tvorijo toploto in moč. Za tvorjenje toplote in sile ter hranitve dragih beljakovin, ki se dajejo z močnimi krmili, je pa pesa izborna krmilo, ki prija tudi konjem ter jim tudi iz zdravstvenega ozira prav dobro ugaja. Konjem se sme pokladati na dan 5 do 10 kg pese, pomešane z rezanico, a zraven se na vsak način mora pokladati še kako močno krmilo. Otrobi so sicer tudi močno krmilo, so pa umestni le za navadne delavne konje, in še pri njih naj se le del ovsa nadomesti z otrobi.

Vprašanje 201. Ščim se najuspešneje preženo uši pri kokoših? (F. D. v T.)

Odgovor: Kokoši nimajo pravih uši, ki pijejo kri, ampak imajo le ušem podobne živalce, ki jedo perje in kožne luskine, ter se pravilno imenujejo perjevci. Perjevci pač rijejo tudi v kožo, zato vznemirjajo živali in so zato škodljivi. Perjevce pregnati s posameznih živalih ne pomaga veliko, ker jih zopet kmalu nalezejo, ampak poglavitno je, da se kurnjaki otrebijo teh nadležnežev. V kurnjakihi ne sme biti nič špranj in sploh skrivališč za perjevce, zato jih je pridno snažiti ter vsa skrivališča zadeti. Predvsem je vse špranje dobro zamazati in kurnjak mnogokrat prebeliti.

Samoobsebi umevno je tudi tla sproti izkidavati ter z apnom prebeliti. Posameznim živalim se perjevci preženo, če se jim pod perje piha mrčesni prašek. Mrčesni prašek pa perjevcev ne umori, ampak jih le omami, zato je to delo izvršiti zjutraj, preden grede kokoši iz kurnjaka, da omamljeni perjevci padajo od kokoši zunaj kurnjaka.

Vprašanje 202. Imam poldrugo leto staro svinjo, ki je skupaj z mrjascem in se v gotovih presledkih buka, toda mrjasca nikdar blizu ne pusti in cvili, kakor bi jo klal. Kako bi svinjo pripravil, da bi se pustila zaskočiti? (J. N. v Š.)

Odgovor: Pri taki svinji se navadno le s silo da kaj doseči. Svinjo je takrat, ko se buka, dvigniti s kako vrečo ali rjuho, ki se podloži pod trebuh, toliko od tal, da se ne more več z nogami opirati. Rjuho ali vrečo drži na vsaki strani en človek, tretja oseba pa žival za ušesa pri glavi. V skrajni sili je povezati tudi noge. Tako dvignjena in morda povezana žival se potem da zaskočiti.

Vprašanje 203. Imam mlade prasiče, ki so močno glistavi; eden je celo poginil ter je imel v želodcu vsepolno glist. Ostali prasiči težko hodijo in ne marajo nič jesti. Kako je zdraviti glistave prasiče? (J. Š. v C., Washington, Severna Amerika.)

Odgovor: Prasiči imajo več vrst glist, ki pa navadno nobena ne živi v želodcu. Prasičem je nevarna le ena glista, ki živi v črevih precej za želodcem, in ta je bržkone tista, ki jo imajo Vaši prasiči. Ta glista se imenuje „echinorhynchus gigas“. Jajca te gliste pridejo do razvoja le tedaj, če pridejo v ličinke, t. j. črve ali ogrce rjavega hrošča, in če potem prasič na pašni take ličinke požre, postane glistav, kajti nadaljnji razvoj te gliste je zopet mogoč le v prasičjih črevih. Zanesljivo sredstvo proti tem glistam sta bencin in pikrinovokislí kali. Zdravljenje je odločno prepustiti le živino zdravniku, ki ve, kako in koliko je teh zdravil dati. Sicer pa vlade posameznih držav Severne Amerike pokladajo največjo važnost na odvrčanje poškodb po raznih kmetijskih škodljivcih in zato dobite prav gotovo najboljšo pomoč, če se obrnete naravnost na Agriculture-Departement v Washingtonu.

Vprašanje 204. Večkrat imam priliko kupiti ali prodati vino v sodu, ki ni cementirano, zato vprašam, ali je mogoče sod zmeriti na centimetre in potem izračunati, koliko litrov sod vsebuje? (O. I. v Mikalfalvi, Ogrsko.)

Odgovor: Z merjenjem sode se pač da izračunati njegova vsebina, a ta račun ni legak in je treba znati dobro računati. V to svrhu najbolj služi vizirna palica, ki se kar preprosto skoz veho vtakne v sod po danem navodilu in se potem takoj na palici na dotični točki najde zapisano število litrov. Tako viziranje seveda ni tako natančno kakor cementiranje, za praktično rabo pa vendarle zadostuje. Približno morete vsebino sode tudi takole izračunati: Zmerite navpično globočino sode pri vehi, in sicer znotraj, prištejte premer sodovega dna in potem to seštejte, dobljeno število pa razpolovite. Tako dobljeno število zopet delite z dvema, jo množite samo s seboj ter jo množite s 3·14. Dobljeno število množite z notranjo dolžino sode, ki se tudi da približno dognati. Če ste vzeli vse mere v centimetrih, potem vam končno dobljeno število kaže vsebino sode v kubičnih centimetrih, vsakih 1000 kubičnih centimetrov je pa 1 liter.

Vprašanje 205. Svoje kokoši imam vedno zaprte na svojem dvorišču, a se je pripetilo, da so vseeno ušle na sosedov vrt, kjer pa niso naredile nikake škode. Sosed je moj sovražnik, zato me je naznanil županu ter sem bil kaznovan, ne da bi se zahtevalo povračilo kake škode, kajti sosed je sam vsako škodo zanikal. Ali je pravilno, da sem bil kaznovan, ker so moje kokoši po nesrečnem

naključju ušle na sosedov vrt, ne da bi bile naredile kako škodo. (J. Ž. v S.)

Odgovor: Po deželnem zakonu za obrambo poljščine je že kaznivo, če pride kaka žival na tuj svet, ki je določen za obdelovanje, ter je vsekdar odgovoren lastnik živali, ki premalo pazi, oziroma svoje živali nezadostno zavaruje, ter se ne more izgovarjati z nesrečnim naključjem. Na kazni nič ne vpliva dejstvo, če je žival naredila kaj škode ali ne. Kazen je v zakonu določena, in sicer znaša denarna globa za vsako kokoš, ki neupravičeno pride na tuje kmetijsko zemljišče, 10 vinarjev. Ta kazni se pa podvoji, če se je žival namenoma poslala zaradi paše na tuj svet ali če se je prestopek zakona izvršil ponoči. Današnji moderni sodniki se pa ne drže mrtvega besedila zakona ter razsojajo okoliščinam primerno, in to bi bil moral storiti tudi Vaš župan, če je sprevidel, da gre le za nagajivost, ki izvira iz osebnega sovraštva. V današnjih podivjanih časih je dolžnost vsakega dobro mislečega človeka, da nepotrebna nasprotnost po svoji moči ublažuje.

Vprašanje 206. Od pamtveka nas 5 posestnikov menjaje uživa senožet, ki je vpisana v zemljiški knjigi kot skupna last vseh upravičenih občanarjev. Sedaj pa nameravajo občinsko skupno posest razdeliti in pravijo, da tudi prej imenovana senožet pride v skupno razdelbo. Ali nam morejo vzeti to senožet, ki jo od pamtveka uživamo? (L. M. v G.)

Odgovor: Dotična senožet je last skupnega občinskega premoženja. Če ste vsi skupaj na popisani način uživali senožet nemoteno čez 30 let, in sicer drugače kakor zaostali skupni občinski svet, potem ste senožet priposestovali, in na tem dejstvu se nič ne izpremeni, če je senožet v zemljiški knjigi na koga drugega vpisana in je morda kdo drugi davek plačeval. Morda je pa raba senožeti le nekaj izvir Vaših deležnih pravic. V tem slučaju pa seveda ne sme biti govora o kakem priposestovanju. Predvsem je treba jasno ugotoviti pravne razmere. Sicer je pa sedaj pri Vas na Goriškem stopil v veljavo nov zakon o razdelbi skupnih zemljišč (zakon za agrarne operacije) in tisti nanovo ustanovljeni urad v Gorici, ki bo ta zakon izvrševal, bo ob razdelbi Vašega skupnega občinskega zemljišča vse potrebno ukrenil, da se doženejo užitne pravice. Poučite se o tem novem deželnem zakonu, kajti v teku razdelbenega postopanja boste večkrat imeli priliko varovati svoje pravice in jih potem priziva na vse inštanice ugotoviti, če ste prepričani, da se Vam bo godila kaka krivica.

Vprašanje 207. Sosed mi je prepovedal pašo mojih kokoši po tujem svetu in sem jo obljubil opustiti, če tudi on prepreči dohajanje svojih kokoši na moj svet. Ker sosed tega ni storil, sem jaz mirno pustil svoje kokoši da so se pasle po njegovem svetu. Vsled tega mi je sosed po svojem odvetniku pisal, da moram svoje kokoši zapreti in plačati določeno vsoto za odškodnino. Jaz sem kokoši res zaprl, a sosedove so vendarle hodile na moj svet, zato sem jaz zopet svoje izpustil, in sedaj mi je zopet pisal odvetnik ter zahteva v določenem roku še večje povračilo škode. Kaj naj storim in ali bom pri pravdi zaradi paše kokoši na tujem svetu podlegel? (I. M. v K.)

Odgovor: Paša kokoši na tujem svetu je prestopek deželnega zakona za obrambo poljščine. O teh prestopkih nima sodišče pravice razsojati, ampak le županstvo, ter odvetnik pri vsej zadevi nima ničesar opraviti. Če boste poklicani k sodišču, kar preprosto ugovarjajte pristojnosti tega urada in odklonite vsako plačilo stroškov za odvetnika, narobe, Vi zahtevajte povrnitev za zamudo časa. Vse drugo o tem sporu pa spada pred župana, ki izvršuje deželni zakon za obrambo poljščine v prvi inštanci.

Vprašanje 208. Štirje posestniki posedujemo v zadruzi travnike, ki so zelo zanemarjeni in bi se dali zboljšati, le če vsak sopesestnik dobi svoj del v neomejeno last. Glede načina razdelitve se pa ne moremo zediniti, zato vprašam, če bi se dala sodnijskim potom doseči pravična razdelitev? (I. O. v P.)

Odgovor: Vi ste torej lastniki skupnega zemljišča, ki ga hočete zaradi boljšega obdelovanja razdeliti, da dobi vsak svoj delež v neomejeno last. S tako razdelitvijo nima sodišče ničesar opraviti. Če sami med seboj skupnega zemljišča ne morete razdeliti pravoveljavno, potem se obrnite na pristojno oblast, t. j. na c. kr. okrajnega komisarja za agrarne operacije v Ljubljani, ki bo vso zadevo uredil po zakonskih predpisih. Agrarna oblast bo razdelitev skupnega zemljišča tako izvršila, da nihče ne bo oškodovan na svojih užitnih pravicah.

Vprašanje 209. Kupil sem konja in sem si izgovoril pravico, da v slučaju vsakere napake razderem kupčijo. Skazalo se je pa, da konj grize jasl. Jaz sem to takoj naznanil prodajalcu in sem zahteval, naj konja nazaj vzame. Če prodajalec konja z napako noče nazaj vzeti, ali ga lahko tožim in ali dobim pravdo? (L. D. v B.)

Odgovor: Če je bila kupčija tako dogovorjena, kakor Vi pravite, potem je prodajalec vsekako zavezan konja nazaj vzeti, kajti grizenje jasl je lahko velika napaka, ki se v sled nje pod gotovimi razmerami more kupčija tudi tedaj razveljaviti, če ni bilo takega dogovora. Da ste konja takoj prodajalcu dali na razpolaganje in mu naznanili dognano napako, je bilo čisto prav, in če prodajalec konja ne vzame nazaj, doženite napako tudi po večščaku ter ga potem šele tožite. Če so razmere take, kakor ste jih popisali, morate pravdo dobiti, jamčiti Vam pa ničesar ne moremo, ker ste morda zamolčali kako okoliščino, ki zadevo predrugačuje. Grizenje jasl samonasebi ni posebna napaka, drugače pa je, če je konj obenem hlapavec, t. j. če pri grizenju požira zrak, kar se pri konju spozna na izpehavažu. Konj, ki požira zrak, dobi bolna prebavila, se nikdar ne zredi in onemore.

Vprašanje 210. Kako se napravi iz posnetega kislega mleka na najboljši način kak sir, ki bi se držal čez zimo? Sedaj imam namreč veliko posnetega mleka na razpolaganje. (J. Š. v D.)

Odgovor: Kislo mleko segrejemo počasi na 35—40°C pri strani na štedilniku ali v primerno gorki vodi. Med gretjem se včasih rahlo premeša, da se toplota v vseh plasteh zenači. Nad 50°C mleka ni segreti, da ne dobi zvara (mohant, žmitek, skuta, kisl sir) neprijetnega duha in nekako lojnatega okusa in da ni presuha, zrnata in drobljiva. Tako segreto mleko pustimo nekaj ur, da se spet samo shladi in da v sled visoke toplote sirnina bolj zakrknje. Sedaj stresemo vse skupaj v platneno vrečo (iz rjave tkanine, močno sešito in tako veliko, da gre vanjo 50—60 l mleka) tako, da se sirnina preveč ne razbije. Vrečo pustimo na mizi ali na kamenitem tlaku, da odteče sirotka, in nato obesimo, da sirnina pod pritiskom svoje teže odda še več sirotke. Če je bila sirnina mehko strjena, jo pustimo, da dalj časa visi, in potem stiskamo 36—48 ur; če je bila trdo strjena, jo pustimo, da manj časa visi, in potem stiskamo le 12—24 ur. Stiska se v vreči v najraznovrstnejših stiskalnicah, ali če položimo nanjo lesen pokrov in kamenje ali uteži. Stiskati je sploščka lahko in je pritisk polagoma zviševati. Dobljeno zvaro osolimo z 2—3% soli. Navadno vzamemo na 10 kg zware 1/4 kg soli, z rokami dobro prenetemo, da se sol enakomerno razdeli, in nato stlačimo v leseno kad, sod ali slično posodo tako, da ni najti nikjer praznega prostorčka. Neposredno na stlačeno zvaro denemo

snažno platneno cunjno, ki smo jo namočili v slani vodi nanjo pa lesen pokrov in nekaj uteži. Poleti je dobro tudi naliti nanjo nekoliko slane vode, da ne pridejo muhe do zware in z njimi ogrci; istotako nadrgnimo les posode s soljo. Na ta način ostane zvara sveža in užitna vse leto. Ni potrebno, da posodo naenkrat napolnimo, ampak lahko dodamo sveže zware k starejši kadar hočemo. Iz kislega mleka tudi lahko napravite zvarovčke (kvargelne), če tako osoljeno, svežo ali staro zvaro oblikujete v hlebčke po 3—5 *dkg*, posušite in potem vložite v primerne zaboje, kjer jih zmirate dvakrat, kasneje enkrat na teden s slano vodo, sirotko ali pivom, dokler pod rdečkasto mažo ne dozorijo, to je, se zmehčajo v 9—12 tednih. Posušeni zvarovčki, ki smo jih napolnili v vreče in obesili pod streho na zelo zračnem, suhem kraju, ostanejo suhi in nezreli vse leto. Kadar in kolikor jih potrebujemo, jih vzamemo iz vreče vložimo v zaboj, zmiramo in pustimo, da dozore. Popolnoma zreli so mehki in se često razležejo, če se ne zažijejo pravočasno.

Anton Pevc,
dež. mleč. inštruktor.

Vprašanje 211. Večkrat se pripeti, da zvedenci kot cenilci škode, ki se naredi z vlačanjem krljev in z drugo vožnjo na mladem drevju, prenizko cenijo. Kakšno nabavno ceno ima zdravo, lepo razvito smrekovo drevesce v starosti 3, 5, 8 in 10 let? Ali je kaka razlika med vrednostjo mladih jelk in med vrednostjo smrečice pri enaki starosti? (Dr. I. L. v L.)

Odgovor: Nabavna cena smrekovih in jelkovih sadik pri trdkah, ki jih vzgajajo in prodajajo, je bila letošnje pomlad naslednja:

Pri trdkah		1000 komadov
B. Seckl, Wr. Neustadt,	3 letne smrečice	K 10.50
J. Stainer, "	3 " "	" 10.—
B. Seckl, "	3 " "	" 25.—
A. Grünwald, "	3 letne "	" 20.—
Rud. Hacker, Kraljevi Gradec,	3 " "	K 16.— do 22.—
A. Faragó, Zalaegerszeg,	3 " "	K 14.—
	4 letne "	" 23.—
B. Seckl, Wr. Neustadt,	4 " "	" 30.—
A. Grünwald, "	4 " "	" 28.—
B. Seckl, Wr. Neustadt,	3 letne presajene jelkice	" 25.—
A. Faragó, Zalaegerszeg,	3 " "	" 20.—
A. Grünwald, Wr. Neustadt,	3 " nepresajene "	" 25.—
B. Seckl, "	4 letne presajene "	" 35.—
Rud. Hacker, Kraljevi Gradec,	" " "	" 26.—
J. Stainer, Wr. Neustadt,	" " "	" 28.—

Naši mali in večji gozdni posestniki navadno ne naročajo sadik od navedenih in drugih trdek, ampak jih dobivajo iz državnih in iz okrajnih gozdnih drevesnic. Iz teh se oddajajo smreke navadno po naslednjih cenh:

	1000 kom.	1000 kom.
3 letne, iz nekaterih drevesnic po K 3.—, iz drugih po K 4.—		
" presajene " " " 4.—, " " " 5.—		
4 letne, " " " 4.—, " " " 5 do 6		
5 letne (če so v zalogi), iz nekaterih drevesnic po		5 do 7

Jelkove sadike se dobivajo, če so v zalogi:

3 letne po 4 do 5 K tisoč komadov,
4 " " 5 " 7 K " "
5 " " 7 " 8 K " "

Vsako leto se oddajajo 3, deloma tudi 4 letne smrekove sadike revnim posestnikom jako ceno; letošnje pomlad so jih dobivali po 2 K tisoč komadov. Dokaz, da gozdni posestniki res posegajo po teh domačih sadikah, so naslednja števila: Leta 1912. se je oddalo iz državnih in okrajnih gozdnih drevesnic na Kranjskem: 6,198.000 raznih gozdnih sadik. Med temi je 1,939.000 po 2 K oddanih smrečic. 8 do 10 let stare smrečice in jelke se ne vzgajajo, ker se tako stara drevesca malokdaj presajajo v gozde. Nabavno ceno teh, za presajanje v vrtove porabnih drevesec

je mogoče polzvedeti pri gori navedenih trdkah. Iz navedenega je posneti, da so cene jelčicam višje kakor smrečicam; jelkovo seme je sicer štirikrat cenejše kakor smrekovo, toda manjše kaljivosti. Vzgoja jelke v drevesnici pa je mnogo težja in dražja kakor smrekova, vsled občutnosti proti mrazu in vročini. V gozdu ni mnogo razlike med vrednostjo smrečice in jelčice; ponekod bomo našli le smrekov, ponekod zopet le jelkov naravni zarod, kar je pač odvisno od dotičnih krajevnih razmer in od gozdne vegetacije. Če vprašamo po višini škode, napravljene na primer pri kakem pred 5 leti zvršenem nasadu s triletnimi sadikami, bi dognali škodo takole. Upoštevat bi morali nabavno ceno poškodovanih 3 letnih sadik, morebitne stroške dovoza po železnici od postaje do doma, od doma do gozda. Nadalje je treba prišteti stroške za saditev, ki znašajo pri posaditvi tisoč 3- ali 4 letnih sadik povprečno 9 do 12 K, včasih nekaj več. Če vse te na poškodovano število sadik odpade stroške seštejemo, imamo prišteti dotični vsoti še obrestne obresti, in sicer v našem primeru za pet let. Za obrestno mero smemo tu, ker so se stroški šele pred kratkim časom (pred 5 leti) investirali, vzeti 4%; sicer se gozdi povprečno piže obrestujejo. Kako se doženo obrestne obresti, nam kažejo obrestni računi, oziroma tabele, ki se iz njih povzemo dotični faktorji. — Na ta način bi torej dognali faktično škodo. Če oškodovanec zahteva povračilo škode uradnim potem v zmislu gozdnega zakona, se škoda izračuna po prilogi D k § 73. omenjenega zakona, in sicer za poškodbe na gozdnem mladežu po § 5., ki se glasi:

Za vsak kvadratni meter zemeljske ploskve, kjer so bile mlade gozdne rastline izmaknjene ali poškodovane, je plačati kot odškodnino:

pri rastlinah, starih do 2 leti, 0.005 kubičnega izpolnjenega metra —

pri rastlinah od 2. do vštete 6. leta 0.008 kubičnega metra —

pri rastlinah, starih čez 6 let, 0.01 kubičnega metra —

stoječega lesa za kurjavo, srednje dobre vrste, ki mu je cena navedena v tarifu za gozdno odškodnino, veljavnem za dotični politični, oziroma davčni okraj. Dotični znesek se zaračuna enojno, če so bile na dotični ploskvi rastline posamič izmaknjene ali poškodovane in so ostale rastline še vedno v primerem sklepu in nasaditev ni povzročila svoj čas neprimerne velikih stroškov. Če bi pa bila poškodba večjega obsega kakor je bilo ravnokar opisano, se sme zaračunati 1 in 1/2 krat, oziroma tudi 2 krat tolik znesek. Izračunanje po tarifu je v slučaju, da nam je bil poškodovan naravni naraščaj, pripravno, ker za tak račun nimamo takih podatkov kakor pri nasadu. Tarif, ki je v veljavi od leta 1896., ima različne postavke. Za les za kurjavo srednje vrste (kvalitete), in sicer stoječ v gozdu, kakor prihaja v poštev za stavljeno vprašanje, je na primer v kočevskem in ribniškem okraju vpostavljena povprečna cena, in sicer za 1 izpolnjen kubični meter trdega lesa za kurjavo 2 K, mehkega lesa za kurjavo pa 1 K 80 h. Ker so se do danes cene lesa zvišale, se ima koncem letošnjega leta preurediti*) dosednji tarif za gozdno odškodnino, tako da bodo postavki odgovarjali današnji vrednosti raznega lesa a) najboljše, b) srednje dobre in c) manj dobre vrste, in sicer za okoliše, kjer se razpeča a) najdražje, b) manj dobro in c) najtežje. K vprašanju samemu je še omeniti, da imajo v bližini mest lepo rasle, za božična drevesca sposobne jelčice in smrečice mnogo

*) Okrajna glavarstva so razposlala večjim gozdnim posestnikom, lesotrcem itd. vprašalne pole, kamor bi bilo vstaviti današnje cene lesa v dotičnih krajih. Obžalovati je, da se je do danes le malokdo odzval s podatki. Ni se potem čuditi, če marsikomu tarifne cene za njegov kraj niso po volji.

večjo vrednost, kakor bi jo mogli dognati po tarifu ali po nasadnih stroških, na kar bi se bilo ozirati tedaj, ko bi bila dotična drevesca res za božični trg odmenjena. —

Kmetijske novice.

Deželna kmetijska gospodinjstva šola na Vrhniki sprejema za zimski 6 mesečni tečaj od 1. novembra do 30. aprila učenke, ki so spolnile 14. leto in dovršile domačo ljudsko šolo. Šolo vodijo šolske sestre, poleg teh poučujejo deželni strokovni učitelji. Učenke ostanejo ves tečaj v zavodu in plačajo mesečno 30 K za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo in postrežbo. Prošnje za sprejem je vlagati do vštetega 18. oktobra t. l. šolskemu vodstvu na Vrhniki. Prošnjam je pridejati zadnje šolsko spričevalo, krstni list in zavezni list staršev, oziroma postavnih varuhov, da gojenka ostane ves čas tečaja v zavodu. Poučuje se verouk, vzgojeslovje, gospodinjstvo, knjigovodstvo, gospodinjstvo, računstvo in zdravstvo, gospodinjstvo, vrtnarstvo, sadjarstvo, živinoreja, prasičereja, mlekarstvo, perutninarstvo, pranje, likanje, šivanje, krojno risanje in kuhanje. Kdor želi bolj natančnih pojasnil o tej šoli, naj se obrne pismeno na vodstvo gospodinjstva šole.

Na deželni gospodinjstvi šoli v Repnjah, pošta Vodice, železniška postaja Vižmarje na Gorenjskem, se zaključil letni gospodinjstvi tečaj 25. oktobra t. l. Zimski šestmesečni tečaj pa se prične 5. novembra t. l. in bo trajal do 25. aprila 1914. Sprejemajo se gojenke, ki so dovršile ljudsko šolo in spolnile 14. leto. Učenke ostanejo ves čas tečaja v zavodu šolskih sester in plačajo mesečno 30 K za hrano, stanovanje, razsvetljavo, kurjavo in drugo. Za obrabo pohištva in učil je plačati za ves tečaj enkrat 15 K. Prošnje za sprejem je vlagati pri vodstvu šole v Repnjah najkasneje do 15. oktobra t. l. Prošnjam je pridejati zadnje šolsko spričevalo, krstni list in zavezno izjavo staršev ali njihovih namestnikov, da bodo obdržali gojenke skozi ves tečaj v zavodu. Pripomnimo, da se uče gojenke teoretično in praktično vsega gospodinjstva, kot kuhanja, šivanja in krojenja, pranja, likanja, vzgoje otrok, vrtnarstva, živinoreje, dela na polju, računstva in spisja pod vodstvom šolskih sester in strokovnih učiteljev deželnega odbora.

Kuga v gobcu in na parkljih, ki se imenuje tudi slinavka. Ta bolezen napada goveda in prasiče in je silno nevarna kužna bolezen, kajti povzroča veliko škodo ter je izredno lahko nalezljiva. Predlansko leto je ta kuga razsajala po vseh naših obmejnih deželah in tudi na Kranjskem smo jo imeli v nekaterih vaseh. Pri nas so jo kmalu zatrli, ker so poklicani krogi z vso strogostjo postopali. Nesrečen je tisti živinorejec, ki dobi to bolezen v svoj hlev, kajti izguba pri živini je velika in ni izključeno, da kako živinče tudi pogine. Vsled te kuge so pa prizadeti manj ali več tudi drugi živinorejci, ker se promet z živino takrat mora zapreti; živina iz okuženih krajev, okrajev ali celo celih dežel se ne sme izvažati, semnji so prepovedani in v okuženih vaseh veljajo posebno strogi predpisi, tako n. pr. niti kokoši nimajo več prostega izleta. To so pač v resnici velike sitnosti ter je posebno hudo, ker živinorejci svoje živine ne morejo prodajati, vsled česar nimajo dohodkov ter tudi zato navadno cena živini prav znatno pada. Vse to so vzroki, da neveseli kmetovalci glasno zabavljajo čez uradne naredbe, ki se jim zde odveč. Temu pa nikakor ni tako. V korist splošnji blaginji mora vsak pameten človek tako strogo ravnanje le odobravati, ne sme misliti le na samega sebe, ampak tudi na svoje stanovske tovariše. Dokler živinorejec sam nima kuge v hlevu, takrat so mu seveda vse

take stroge odredbe nadležne, ko pa dobi kugo v svoj hlev in občuti veliko škodo, takrat se pa zopet hujuje nad oblastmi, ki ga niso varovale kuge. Kam bi prišli, če bi ne bilo teh strogih naredeb. Naenkrat bi bila okužena vsa dežela in škoda bi bila ogromna. Vsled nezadosti strogega postopanja v naši sosednji Primorski so tamkaj v nekaterih vaseh slinavko zakrivali, sedaj se je pričela razširjati in je že prišla v obmejne kraje na Notranjskem. Naša deželna vlada bo gotovo vse storila, da se kuga kmalu zatre in ostane po možnosti omejena na sedaj okužene vasi, in bo vsled tega uveljavila vse tiste stroge naredbe, ki jih predpisuje državni zakon za odvrčanje živinskih kug. Naj se nihče čez te stroge naredbe ne pritožuje; prvič mu to tako nič ne pomaga, drugič naj pa ima pred očmi, da so take naredbe le njemu in tistim v korist, ki v svojih hlevih kuge še nimajo. Ta korist je pa tako ogromna, da pred njo izginejo vse sitnosti, ki izvirajo iz tozadevnih strogih naredeb. Dolžnost vsakega razumnega kmetovalca je, da se strogo pokori izdanim naredbam, in pouči svoje nevedne tovariše.

Družbene vesti.

* **Nova pomoč našim kmetovalcem.** Z ozirom na poziv pod tem naslovom v zadnji številki „Kmetovalca“ opozarjamo, da je rok za priglasitev za kmetijsko knjigovodstvo samo še do 1. novembra t. l., zato se na poznejše prijave ne bo moglo ozirati. Po 1. novembru se tudi pismeno naznani onim prižigalcem, ki bodo sprejeti. J.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrb za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba na slednja v zalogi:

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žlindre v Ljubljani je 7.— 19% K 7.25 100 kg.

Naročbe na cele vagone po 10.000 kg se bodo zvrševale po naslednjih cenah.

K 544.—	K 578.—	K 612.—	K 646.—	K 680.—	K 714.—
16 %	17 %	18 %	19 %	20 %	21 %

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25.— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornic. Vozni list naj se vselej družbi vrne.

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7.— 100 kg z vrečo vred.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42% kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—14% kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg

kaljeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 36.—K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje vinogradov“ v peti in šesti številki in „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna dušičnata gnojila“ v šesti številki letošnjega „Kmetovalca“.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

* Za živinorejce ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, pa je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 20 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg. Vsled ugodnega slepa more družba dati večje množine teh tropin sedaj celo po ugodnejših pogojih, kakor oljarne same.

Lanene tropine, ki so zelo priljubljene, ima družba vedno v zalogi. Stanejo K 21.— 100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg.

Sezamove tropine. Družba je ugodno kupila večje množine najfinije zmletih sezamovih tropin in jih oddaja po nižani ceni K 19.— 100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo v vrečah po 75 kg. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin, ker utegnejo oljarne pozneje ceno vsled večje porabe znatno povišati.

Sladkornata močna krmila kot izborna okrepčujoča primes k drugim krmilom ima c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za pitanje dovedi, prasičev ter za molzne krave po 19 K 100 kg z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. lanskega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

Klajno apno, 38—42%, oddaja družba v izvirnih vrečah, težkih 50 kg po 22 kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 h kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljke na zunaj se še posebej zaračuni za vsako

pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štipami za živino.

Živinsko sol priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini na morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tiste naročila na živinsko sol se izvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 29. septembra 1913.

Seji je predsedoval družbeni predsednik gospod komercialni svetnik Povše, c. kr. deželno vlado je zastopal gospod deželno-vladni komisar dr. Karol Bicek, deželni odbor namestnik deželnega glavarja v deželnem odboru g. dr. Evgen Lampe, in navzoči so bili odborniki gg.: baron Apfaltrern, Bartol, Dimnik, Hladnik, Istenič, Jan, Kosler, baron Liechtenberg, Piber, Ravnika, Rohrman in ravnatelj Pirc.

Družbeni predsednik je naznanil glavnemu odboru naslednje zadeve.

1. Udeležil se je v imenu kmetijske družbe protestnega zborovanja vseh prizadetih krogov planinskih in kraških dežel glede podaljšanja pravice južni železnici, da ji vlada še naprej dovoli pobirati 7% doklado na splošno veljavne železniške tarife. Seveda je glasoval za tozadevno resolucijo, kajti postopanje južne železnice je v veliko kvar tudi naši deželi, dasi nihče ne more ničesar proti temu imeti, da se južna železnica v denarnem oziru sanira ter da pri njej nastanejo redne razmere. Asanacijo južne železnice je pa treba doseči drugim potom, ne pa z izžemanjem pokrajin, ki so tako gospodarsko najšibkeje.

2. Udeležil se je kot presojevalec avstrijske razstave živine na Dunaju, ki jo je priredila tamošnja c. kr. kmetijska družba, in je poročal iz svojega opazovanja, da je simodolska živina nadkrijevala vso drugo, da prasiči niso bili nič kaj posebni, in da obžaluje, da se naša dežela ni udeležila razstave, kajti imeli bi veliko dobrega pokazati, in to zlasti kar se tiče prasičev. Prejkoslej stoji na stališču, da je v Ljubljani prirediti deželno razstavo živine, ki bo pokazala, da na Kranjskem nismo zadnji.

3. Sporočil je, da je kmetijska družba vabljen k ogledu ob Savi od Sevnice naprej, da se doženejo poškodbe, ki izvirajo iz onesnaženja vode po premogokopih v Zagorju in Trbovljah. Ta ogled Save se prične 2. oktobra t. l. Predsednik odredi, da se ga udeleži v imenu družbe kak veščak, če bo on zaradi deželnozbornskega zasedanja zadržan. Upanje, kaj doseči, je sedaj tem večje, ker se te akcije udeleži tudi kr. hrvaška vlada.

Ta predsednikova poročila so bila z odobravanjem vzeta na znanje.

Ravnatelj je poročal o poučnem potovanju gojenk družbene gospodinske šole na Gorenje Bavarsko, ki se je izborna sponeslo. Povedal je, da so udeležniki potovanja obiskali tri gospodinske šole in seminare, ki imajo izredno dober sloves na tem polju, a mora povedati, da imajo vse te šole prav malo kmetijskega značaja in da so vobče na znatno nižji stopnji kakor je družbena gospodinska šola v Ljubljani. Tudi ravnatelj Rohrman, ki je ogledal eno teh šol, je izrazil svoje začudenje o njenem dobrem slovesu, ki ga v nobenem drugem oziru ne zasluži, kakor edinole glede res lepih in pripravnih prostorov za šolo in za internat. Glavni odbor je to poročilo vzel s zadoščenjem na znanje.

Glavni odbor je sklenil založiti knjigo »Poljudna navodila za merjenje lesa« in je naročil tajništvu, naj tozadevno vse potrebno ukrene. Rokopis je predložil c. kr. gozd. komisar Šivic.

Vsled razmer na svetovnem trgu za baker in za modro galico je kazalo takoj kupiti modro galico za prihodnje leto. Ravnatelj je poročal, da je na dan seje dopoldne sklenil kupčijo, in je prosil odobrenja, čemur je glavni odbor ugodil.

Glavni odbor je imenoval družbenega konceptnega praktikanta dipl. agr. Alojzija Jamnika za tajniškega pristava ter mu je določil plačo. Istočasno se je dalo družbenemu tajništvu pooblastilo, da poišče pomožno pisarniško moč, in sicer v prvem času le na poskušnjo in brez vsake obveznosti za družbo.

Glavni odbor je vzel na znanje ter odobril ukrep predsednišva, da se je dal mlekarški zadrugi v Št. Lorencu na račun državne podpore predujem, ki ga je obrestovati, in da se je nakupilo za poskušnjo nekaj berksirskih plemenskih prasičev za poskušnjo v okolici omenjene mlekarske zadruge.

Za sprejem v družbeno gospodinjstvo šolo se je zglasilo 32 prosilk, in ker je šola v prvi vrsti namenjena za Kranjce in pravzaprav osnovana le za 12 gojenk, je glavni odbor vendarle tako uredil, da je sprejel 15 gojenk s Kranjskega, dočim je vodstvo Marijanišča dalo prostora še za 4 gojenke s Štajerskega in za 1 gojenko s Primorskega; torej bo v letošnjem celoletnem tečaju gospodinske šole vsega skupaj 20 gojenk.

Glede od deželne vlade v izjavo predložene prošnje »Zveze živinorejskih zadrug za kamniški okraj« za državno podporo je glavni odbor z ozirom na dejstvo, da ta zveza zelo uspešno deluje, sklenil prošnje najtopleje priporočati, in sicer predlaga, naj se izplača kolikor mogoče velika državna podpora iz zaklada za združništvo.

V pokritje stroškov ob priliki premovanja in semnja plemenske živine je glavni odbor sklenil nakazati živinorejski zadrugi v Sodražici 200 K podpore iz državne podpore za živinorejo.

Glavni odbor je sklenil pokriti stroške za sadno razstavo, ki jo priredita družbeni podružnici v Trnovem in na Premu od 5. do 12. oktobra t. l. v Bitinjah.

Ustanovitev novih podružnic v Besnici in v Dupljah je glavni odbor potrdil.

Vsled vprašanja c. kr. kmetijskega ministrstva se je glavni odbor izrekel, da naj se vsi prestopki zakona o živilih sodijo le pri onih okrajnih sodiščih, kjer so na razpolaganje veščaki, in pri sodbi v drugi instanci naj bo člen senata tudi strokovnjak, enako kakor pri obrti in trgovskih sodiščih.

Prošnjo nekega posestnika za podporo, ker je imel pri živini nesrečo, je glavni odbor odbil, ker nima v take svrhe nikaškega kredita.

Prošnja podružnice v Mali Gori za prepustitev dveh vagonov umetnih gnojil po znižani ceni se ne usliši, ker glavni odbor ne dobiva v to svrhu nikakih podpor.

Prošnjo dveh posestnikov za prispevek k nakupu izvirnih plemenskih bikov se ugotovi, toda le pogojno, če poizvedbe potrdijo upravičenost take podpore. Enaka prošnja nekega posestnika za prispevek k nakupu dveh mrjascev in dveh svinj se je iz načelnih razlogov odklonila.

Prošnjo posestnika, ki je imel svojega, t. j. ne subvencijskega bika čez dve leti za plemo, da se mu izplača običajna mesečna nagrada, se odkloni, ker glavni odbor nima pravice posestnikom takih bikov nagrade izplačevati iz državne podpore.

Glavni odbor se strinja s predlogom družbenega živinorejskega nadzornika, da se vsi s podporami iz javnih skladov ustanovljeni zadružni pašniki kartirajo in nivelirajo, zato se je tajništvu naročilo, naj za potrebne stroške izposluje zadostno podporo.

Za nove ude so se priglasili in so bili sprejeti gg.:

Potokar Frančišek, nadučitelj v Dragatušu; Meglič Ivan, posestnik v Dolini; Trtnik Anton, čevlj. mojster in posestnik v Ljubljani; Vrtnjak Frančišek, posestnik v Logarovcih; Škrli Jakob, posestnik v Zarečici; Kotnik Frančišek, posestnik v Bezini; Černe Frančišek, deželni veterinar v Ljubljani; Jaklič Milan, urednik v Spod. Gamelnah; Švajgar Josip, posestnik v Narplu; Brandner Ivan, posestnik v Žužalčah; Kršinar Anton, posestnik v Topolu; Keber Teodor, posestnik v Illovi; Gostiša Frančišek, posestnik v Cerknici; Reven Josip, posestnik v Žirih; Kerš Frančišek, posestnik v Dolgi Gori; Smolnikar Luka, kurat v Št. Petru na Krasu; Železnik Jakob, Ljubljana; Čebulj Frančišek, posestnik v Podgorjah; Dermelj Mirko, nadučitelj v Višnji gori; Štrkovič Mate, posestnik v Ljubljani; Trampuž Mihael, posestnik v Jakovcih; Bratanič Josip, posestnik v Bukošeku.

Razglas

o oddaji plemenskih prasičev.

C. kr. kmetijska družba kranjska oddaja s pomočjo državne podpore in s pomočjo deželne podpore dogovorno z deželnim odborom kranjskim zlahne plemenske prasiče, večinoma z dolgimi, visečimi ušesi, za polovično nakupno ceno iz deželnih prasičerejskih zavodov, oziroma postaj, pod nastopnimi pogoji:

1. Prasički se oddajajo v starosti od 10 tednov do pol leta in tudi več stari, in sicer kakršne starosti so na razpolago.

2. Polovične cene prasičkom so naslednje: od 10 tednov do pol leta K 1-20 kilogram, čez pol leta do enega leta K 1-10 kilogram in čez leto starim K 1— kilogram.

3. Oddajajo se ali sami mrjasci, ali mrjasec s svinjico, ali pa tudi same svinjice, če je v bližini kak družben mrjasec.

4. Kdor prasiče prevzame, se mora pismeno zavezati:

a) da jih bo imel za plemo najmanj dve leti,

b) da bo naznanil kmetijski družbi, kadar jih bo nehal imeti za plemo,

c) da bo pripuščal mrjasca tudi k svinjam drugih gospodarjev.

Došle prošnje bo odbor reševal vedno takoj, kakorhitro bodo naprošene živali na razpolago.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Borovnici dne 26. oktobra 1913 ob treh popoldne v dvorani izobraževalnega društva v Borovnici.

SPORED:

1. Nagovor načelnika.
2. Poročilo tajnika in blagajnika.
3. Pregled računov.
4. Volitev novega odbora.
5. Volitev odposlanca na občni zbor c. kr. kmetijske družbe.
6. Slučajnosti.

Če ob določenem času ne bo navzočih zadostno število udov, se bo pol ure pozneje zborovalo, če bo navzoča desetina podružničnih udov.

Kmetijska podružnica v Borovnici,

dne 7. oktobra 1913.

Frančišek Suhadolnik, načelnik,

==

KONJEREJEC.

==

Uradno glasilo samostojnega konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Soseda Razumnika konjereja.

9. Na kaj je treba paziti pri nakupu plemenskih kobil.

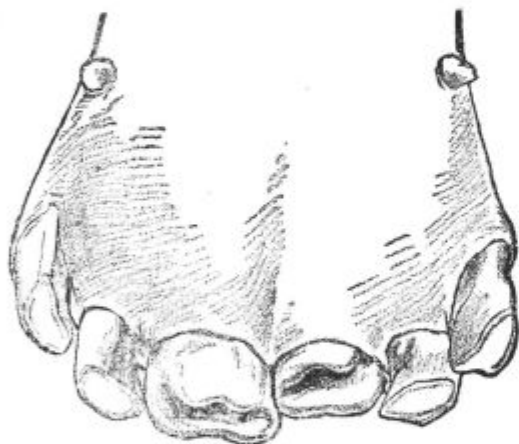
Razumnik je obljubil Lovraču, da pojde z njim na konjski semenj na Reber. Lovrač je bil namenjen, da kupi kobilo, ki bi jo imel za delo ter bi jo obenem mogel pripuščati. On sam se seveda ni dosti spoznal na napake pri konjih. Razumnik je pa bil v vsej okolici znan za dobrega poznavalca konj in dobrega konjereja.

Na Reber je bilo prignanih precej kobil, boljših in slabših. Tudi cene niso bile previsoke.

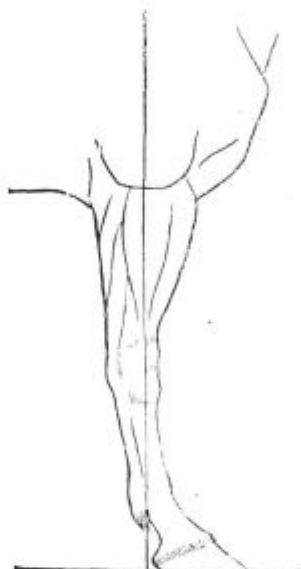
da ima mehurje na skočnem členu in nad nadkopitnim členom. To je že upoštevanja vredna napaka, ki mi potrjuje, da ima kobila slabe kite in vezi. Ta kobila ni za naju. Njena žrebeta bi tudi imela slab skočni člen in slabe kite."

"Tale rjava kobila mi je pa še bolj všeč!" zakliče Lovrač čez nekaj časa. "Gotovo je dovolj stara. Ima lep, močan hrbet, širok in raven križ ter stane samo 500 K."

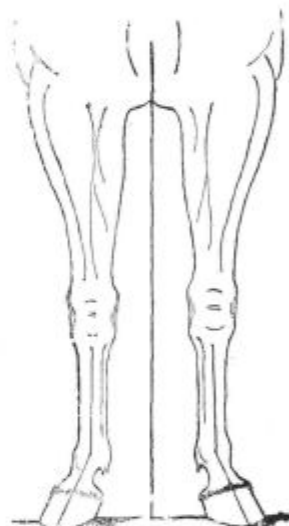
"Poglejva jo, kakšna je! Hrbet ni napačen, imaš prav Lovrač. Toda noge! Poglej vendar njeni prednji nogi. Ti vendar nista navpični, ampak sta vpognjeni nazaj. Kobila ima močno nazaj vpognjeni nogi (glej podobo 116.). Ta napaka se bo prav gotovo podedovala. Kopita postavlja navzven in ima vsled tega grdo

Podoba 115.

Podoba 116.

Podoba 117.

Razumnik je vprašujoče opazoval dolge vrste živali.

"Tukajle je neka rdečka!" vsklikne Lovrač. "Ta bi mogla biti prava."

Razumnik je brž stopil h kobili.

"Koliko je stara?" vpraša Razumnik.

"Štiri leta!" nakratko odvrne vprašani.

"Pogledam! Na, Lovrač, drži mi tačas palico!"

Lovrač stori, kakor mu je rekel Razumnik. Ta pa skuša kobili odpreti gobec, da bi se videli zobje.

Kobila pa ni bila videti nič kaj pri volji, pošpičila je ušesa in sovražno gledala na Razumnika.

"Kobila menda ni preveč krotka," pravi Razumnik in stopi korak nazaj.

Njen lastnik pravi: "Nasproti neznanim ljudem je nezaupljiva. Čajte, jaz jo primem za uzdo, in vi si potem lahko ogledate njeno zobovje."

Razumnik ji je zopet poskušal nekoliko dvigniti ustnice in odpreti gobec. Sedaj ga je pustila odpreti.

Po kratkem preudarku pravi Razumnik: "Kobila še tri leta ni stara."

"V sredi se komaj poznata kleščnika (glej podobo 115.). Za plemo je še veliko premlada. Tudi vidim,

hojo (glej podobo 117.). Kobile s tako postavo pač ne moreva rabiti. Take kobile se zgodaj pokvarijo, žrebeta pa navadno kažejo iste napake v še večji meri. Torej tudi s to drugo kobilo ni nič."

"Mogoče bi pa bila onale temnordeča kobila za naju."

Razumnik odgovori: "Život bi že bil. Čisto dobra polkrvna kobila je."

"Koliko je stara?" je vprašal moža, ki je stal pri kobili.

"Ravno pet let," odgovori ta. "Prav dobro vem, ker sem jo sam vzredil. Tudi ji lahko pogledate na zobe; ne stori nič, ker je zelo pohlevna!"

Razumnik se približa kobili in ji odpre gobec.

"Prav imate," pritrdi Razumnik, "kobila je res stara pet let. Ravno kar je opaziti podočnika, ki še nista nič obdrgnjena (glej podobo 118.) Kobila ni napačna. Glava, vrat, hrbet, križ in prsi so dobre in jim ni kaj reči. Kopita so brez napake, noge pa tudi dobro postavljene."

"Oglejva jo še nekoliko natančneje," pravi Lovrač. "Kobila mi je všeč."

„Seveda, to morava,“ odvrne Razumnik. „Poglejva, kako stopa.“

Lastnik kobile se ogledovanju ni protivil. Hlapcu, ki je stal poleg, ukaže, naj kobilu odveže. Ta stori to in steče z njo po semnjišču.

Razumnik je pazljivo gledal za kobilu.

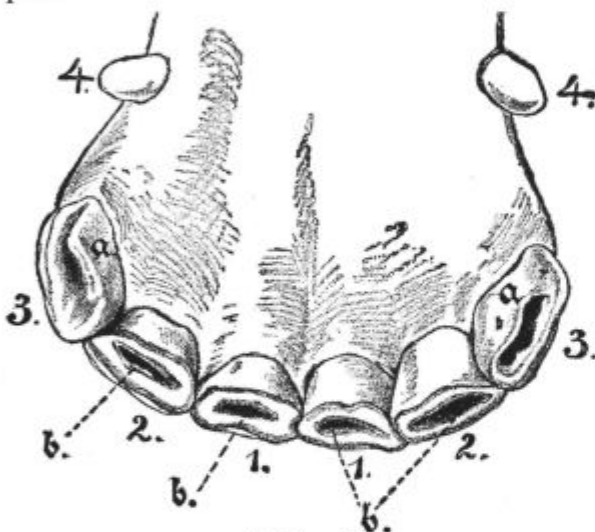
„Na mestu mi je bila kobilu bolj všeč,“ pravi Razumnik tiho proti Lovraču. „Saj nima nič pravega koraka. Za naju ni. Če bi bili njeni potomci tudi taki, potem ni z njimi kaj početi.“

Hlapec privede kobilu nazaj. Razumnik zopet kobilu natančno opazuje od vseh strani ter zakliče: „Tu sem opazil še nekaj, kar mi ni všeč! Tule na skočnem členu ima kobilu mehur.“

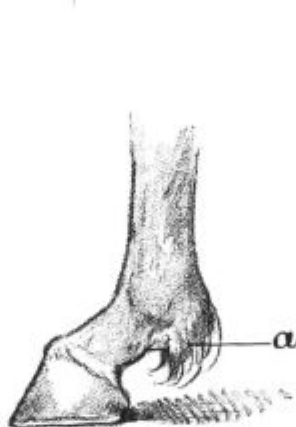
„Kaj pa je to?“ vpraša Lovrač.

„To je nekakšno nagromadenje kosti na zadnji strani skočnega členu,“ odvrne Razumnik. „Če pogledaš od strani, tedaj opaziš, da črta od skočnega členu pa do piščali ni ravna. Skočna kost je videti zadaj nekoliko vzbočena.“

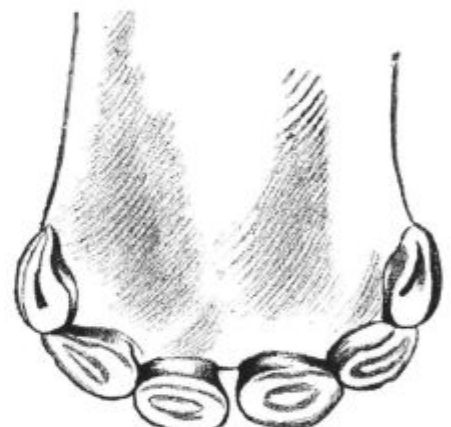
„Tako, sedaj to vidim tudi jaz!“ odvrne Lovrač. „Ali je to škodljivo za žival, ali je samo lepotna napaka?“

Podoba 118.

Podoba 119.

Podoba 120.

„Ta vzbočenost pač ni tako neprijetna kakor krak, vendar je lahko vzrok, da bi žival šepala. Tudi se ta napaka prav pogosto podeduje na potomce.“

„Torej je ne kupim!“ pravi Lovrač. „Morda najdeva kako boljše. Iščiiva dalje!“

Po daljšem iskanju se ustavita četrtrič.

Kobila, ki sta se pri njej ustavila, je bila manj plemenita šestletna rjava žival. Njen život je bil Razumniku všeč. Prsi so bile skoraj nekoliko premočne, kopita je imela navznotraj zavita ter jih je preveč skupaj postavljala.

„Tudi to si ogledava natančneje,“ pravi Razumnik.

Lastnik sam je tudi opazoval kobilu.

„Kobila bi res ne bila slaba,“ pravi Razumnik Lovraču, „toda njena čudna hoja! Noge si mora v bicljih kar razbiti. Kadar je izmučena ali pa kadar mora teči po slabih potih, tedaj se mora neusmiljeno kresati. Gotovo se morajo videti tudi kake brazgotine, ki so nastale vsled kresanja.“

Dvignil je kobilu prednjo nogo.

„Res je, brazgotine ima!“ zakliče Razumnik. „Tudi ta ni za naju.“

Razumnik je šel iskat po neki drugi vrsti. Po daljšem iskanju pomiga Lovraču in ta brž priteče.

„Tamle ona črna kobilu mi je nadvse všeč,“ reče Lovraču. „Prav lepo postavo ima. Morda bo ta za naju. Žival je precej plemenita. Na nogah ne opazim nikakih napak. Če tudi lepo hodi, jo kupiva.“

„Kobilu so odvezali in prepeljevali.“

„Kaj pa je to!“ zakliče Razumnik prestrašeno. „Kobila dviga nogo kakor petelin, in to tako močno, da kaj takega še nisem videl! Le pojdiva, s to kobilu ni nič. Tu se dobro vidi, kako bi se človek zmotil, če bi ne dal živali prepeljati.“

„Naprej, ogledjva si še šesto kobilu, da bo prej tucat,“ zakliče Lovrač, ki ga je že začela tretji jez.

Šestič sta se ustavila pri neki rjavi, precej plemeniti kobilu.

Dolgo sta jo oba opazovala. Tudi prepeljevati sta jo dala. Hoja je bila popolnoma dobra. Život in noge, vse je bilo dobro in je bilo skoraj misliti, da tu izbirni Razumnik ne bo imel kaj prigovarjati.

Lovrač pravi: „No, tej kobilu pač ne moreš ničesar očitati.“

Razumnik je molčal in je šel še enkrat okoli kobile ter je posebno opazoval piščali.

„Škoda,“ pravi nato. „Kobila bi mi bila prav všeč, toda te piščali!“

„Kaj neki manjka tej kobilu,“ pravi Lovrač nekoliko nevoljno. „Če bova vse kobile izvrgla, potem danes pač nobene iz semnja ne pripeljem domu.“

„Je že mogoče,“ odvrne Razumnik. Praviloma se pa plemenske kobile tudi ne kupujejo na semnju. Kdor ima dobro kobilu je ne proda in jo rajši pripušča, ali pa čaka, da pride kupec k njemu na dom. Na semenj se pa vodi le slabo in najslabše blago.“

„Jaz sem zelo radoveden, kaj neki bi manjkalo tej kobilu,“ pravi Lovrač. „Na tej kobilu pač ni najti nič napačnega.“

„Poznavalec konj bi pa to napako kmalu našel,“ odvrne Razumnik. „Poglej vendar te drobne piščali. Saj so čisto stisnjene pod prednjim kolonom in pod skočnim členom. Stavim, da piščal tu niti 19 cm ne meri, dočim bi morala meriti najmanj 21 do 22 cm. Če bi pripuščal to kobilu, je pričakovati, da bi imeli njeni potomci jako tenke noge ter bi bili manjvredni.“

„Tedaj pa poiščiva sedmo kobilu,“ pravi Lovrač jezno.

To pot sta pa morala precej dolgo iskati, da sta našla kobilu, ki se jima je zdela vredna, da jo ogledata.

Bila je manj plemenita petletna kobila. Postave ni bila napačne. Tudi hojo je imela dobro.

Lovraču je bila žival prav posebno všeč, zato je rekel. „Ta bo slednjič menda vendar prava.“ Razumnik ničesar takoj ne odgovori, ampak žival dalj časa opazuje in potem pravi Lovraču: „Tudi ta ni prava! Le poglej mehke biclje. Če le močno stopi, pa se ji že biclji vodoravno nazaj vpognejo. Tudi kopita so slaba. Kobilica ima zelo slaba kopita, ki so videti tudi krhka in lomljiva (glej podobo 119.) Mehki biclji in slaba kopita se prav gotovo podedujejo na potomce. Taka žrebata so seveda jako malovredna. Biclji se jim bodo še bolj šibili kakor kobilici. Torej tudi s to kobilico ni nič, ali vsaj jaz ti ne morem priporočati, da bi jo kupil.“

Lovrač pravi: „Poglejva še eno, če pa še tu ne bo nič, potem se peljem naravnost domu. Vidim, da je danes nesrečen dan.“

„Ali pa srečen zate!“ odvrne Razumnik. „Vsaj to je sreča za te, če ne pripelješ iz semnja domov kake slabe kobile, ki ima polno napak in bi ti njeni potomci delali več škode in jeze kakor dobička in veselja!“

Kmalu sta bila na koncu semnjišča, pa nobena kobilica jima ni bila več všeč.

Naposled zapazita še prav mlado, plemenito črno kobilico.

„To je pa res prav lepa živalca!“ zakliče Razumnik. „Ta pa morda bo. Toda še mlada se mi zdi.“

Žival je bila res lepa.

„Zares, prav izvrstna kobilica,“ meni Razumnik.

„Koliko pa stane?“ vpraša Lovrač.

„700 kron,“ odvrne lastnik.

„Kupim jo,“ se oglasi hitro Lovrač. „Prav zelo mi je všeč in cena tudi ni previsoka. Prav zelo potrebujem žival za vprego. Vendar morava še prej pogledati, kako stara je kobilica.“

„Koliko je stara?“ vpraša Razumnik.

„Tri leta je stara,“ je trdil lastnik.

„Mislim, da je mlajša,“ odvrne Razumnik.

„Tri leta je stara,“ odvrne gospodar nekoliko nevljudno. „Saj sem jo sam vzredil, bom že vedel.“

„Ali ji smem pogledati na zobe?“ je vprašal Razumnik.

Kmet se je izgovarjal. Pravil je, da je kobilica nekoliko plaha ter da si ne pusti gledati na zobe.

Razumnik kmeta še poslušal ni, ampak se je približal kobilici, ki se je rada pustila prijeti in je tudi gobec rada odprla. Lahko je videl sedaj zobe v zgornji in spodnji čeljusti.

„Kobila je stara samo dve leti,“ je trdil Razumnik. „Saj ima še vse mlečne zobe (glej podobo 120.). Lovrač, tudi s to kobilico ni nič. Kobilica je stara šele dve leti, torej je tudi premlada za vprego kakor tudi za pleme. Če bi jo hotel pripuščati, bi moral čakati najmanj še eno leto; še bolje bi pa bilo, če bi čakal dve leti. Če bi jo pa že sedaj vpregel, bi se tako pokvarila, da bi jo moral še prej prodati, preden bi premenila zobe.“

„In sedaj se peljeva naravnost domu!“ pravi Lovrač in skuša prikriti svojo jezo. „Kje pa naj sedaj dobim kobilico?“

„Se bo že kaj našlo,“ pravi modri sosed. „Saj sem ti že v začetku odsvetoval na semnjišču iskati kobilico, ki naj bi bila za vpreganje in za pleme!“

Če je pa človek tako natančen, potem se sploh ne more pečati z rejo!“ je mrmral Lovrač. Kje pa dobiš kobilico, ki bi ne imela nobene napake.

Razumnik odgovori ravnodušno: „Dovolj kobil se dobi, ki nimajo tako velikih napak. Zadnja kobilica, ki sva jo gledala pač ni imela nobene napake, toda premlada je bila. Če hočeš pripuščati, že moraš kupiti tako kobilico, ki bo dovolj stara. Če pa tega nočeš storiti, je pač bolje, da kupiš za vpreganje skopljenco, da ti ni treba biti glede nekaj napak tako natančen. Če pripuščaj, pripuščaj v resnici kaj vredne kobile, če pa nimaš takih, potem rajši ne pripuščaj. To sem že dostikrat rekel in bom še rekel. Najlepši zgled za to naj ti bo Vijolica Zalarjevega Martina.“

„Kje pa vendar dobim dobro kobilico?“ je ternal Lovrač.

„Pojdi jutri k Mežnarju v Zabukovje! Ta prodaja svojo enajstletno kobilico Tulpo, ker mu manjka prostora v hlevu. Ta bi bila za te prav pripravna. Sicer ni več prav mlada, toda za pleme in za delo je še prav izvrstna. V Zabukovju boš videl več njenih potomcev. Če kupiš to kobilico, potem pač ne boš taval v temi. Vedel boš, kaj kupiš in kaj moreš od nje pričakovati. Tudi predniki Tulpini so znani. Vsi so bili prav dobre, čeprav ne prav izvrstne plemenske živali. Le kupi staro Tulpo v Zabukovju in jo pripuščaj k Taborsu, in ne boš se kesal!“

„Poslušal bom tvoj nasvet!“ je veselo zaklical Lovrač, „koj jutri pojdem v Zabukovje ponjo!“ J.

Mehurji na konjskih nogah.

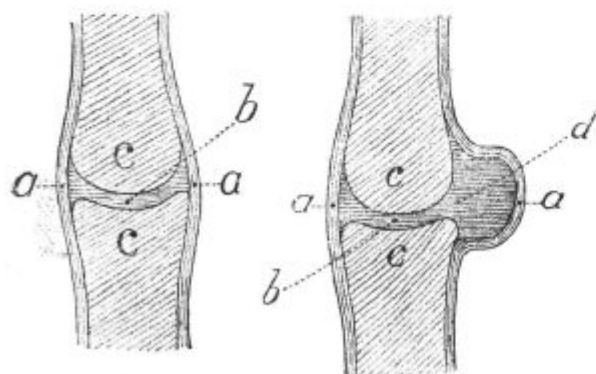
Na različnih členih opazimo majhne, kakor oreh debele otekline. Te bule nastajajo na ta način, da se kožica (gožva), ki obdaja člene, napolni s členovim mazilom (s sklepno sluzjo). Podoba 121. kaže zdrav člen v preseku, in sicer je *a* členova kožica, *b* členova duplina z mazilom in *c* sta konca členovih kosti. Podoba 122. pa kaže tak člen bolan, in sicer znači *a* členovo kožico, ki je na desni strani močno vzbuhujena, *b* členovo duplino z mazilom, *d* je pa bula, napolnjena z mazilom. Večkrat se tudi kitna nožnica napolni s tekočino, kar tudi mehurje na nogah imenujemo. Ti mehurji se nahajajo skoraj izključno samo pri konju; le semintja se kažejo tudi pri delovnih volih.

Vzroki. Mlada, mehkužna in zlasti živina s slabimi členi ima posebno nagnjenost k ti bolezni; ta nagnjenost se pa še poveča, če se živina predobro krmi in mnogo v hlevu stoji. Sicer pa utegne te mehurje vse napraviti, kar draži člene in kite, da se vnamejo. Če konj zdrsne, če napačno stopi ali nerodno skoči, se pretegnejo kite in členi ter se vnamejo, kar povzroči mehurje na nogah. Velika napaka je tudi, če se premladi živini naklada preveč dela. Če hočeš svojga konja ohraniti brez napake, ne nakladaj mu v prvi mladosti preveč dela. Pregrehe, ki se zakrivijo na mladi živini, se nikdar več ne dajo popraviti. Mehurji na nogah nastaneje polagoma, ali se pa kot nasledki vnetja členov in kitnih nožic hitro prikažejo.

Znamenja. Okoli člena ali kitne nožnice opazimo okroglo (včasih tudi podolgate), s tekočino napolnjene, mehke, večidel mrzle in neboleče, natanko omejene otekline (glej podobo 123. pri *a* in *b*). Take mrzle otekline ne povzročajo šepanja. Kadar so pa ti

mehurji sveži, gorki in boleči, takrat pa živina šepa, ali pa vsaj nekoliko bolj previdno hodi. Če so mehurji nastali po težkem delu, se bolečina in šepanje kmalu izgubita; vendar pa oteklina ostane. Členovi mehurji so okrogli, oni kitnih nožnic pa podolgasti. Če na oteklino pritismo prst, steče tekočina z ene strani na drugo. Mrzli in neboleči mehurji se navadno malo izpreminjajo; poleti se pri obilnem delu malo povečajo, pozimi in sploh pri manjšem delu pa malo splahnejo. Včasih se pa v gozvi napravi nova tkanina, mehurji se izdatno povečajo in povzročajo šepanje. Mehurji na nogah se največkrat in najrajši prikažejo na vsaki strani bicljevga člena; tu opažamo na vsako straneno, debelemu orehu podobno, bolečo ali nebolečo oteklino. Na skočnem členu se nahajajo mehurji večkrat

žveplene kisline na 12 delov vode, in ta tekočina se vsak dan po dvakrat vmencava v mehurje. Jedovo mazilo se tudi večkrat z dobrim uspehom rabi. Zastarele mehurje peremo večkrat z lugom ali z milnico; to se pa mora dalj časa ponavljati, če hočemo imeti kaj uspeha. V zastarele mehurje tudi vmencavamo ostra zdravila (del španskih muh in tri dele terpentina zmešano z mastjo v mazilo), ali jih še celo žgemo z razbeljenim železom. Kmetovalcem samim moremo glede zdravljenja mehurjev priporočati le tole: Novonastale vnetljive in boleče mehurje prav pridno obkladajte z mrzlimi obkladki, zastarele, neboleče mehurje pa pustite pri miru, ker konja ne nadlegujejo, ali pa pokličite zvedenega živinozdravnika.

Podoba 121.

Podoba 122.

Podoba 123.

O konjih hlapavcih.

Hlapanje pri konjih je grda in sitna razvada, ki je tudi za žival škodljiva. Hlapanje obstoji v tem, da konj vgrizne kako reč in pri tem zastoka in požre zrak. Požrti zrak vsled narave konjskega požiralnika ne more nazaj, se nabira v želodcu in v črevih ter more tamkaj povzročiti napenjanje ali celo grizenje. Sčasom precej močno trpijo prebavljalni deli, in zato tak konj

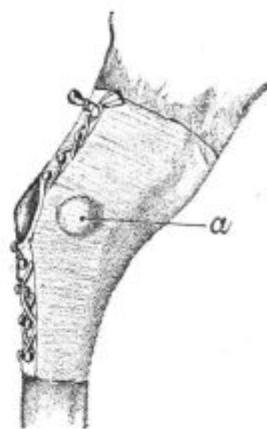
na notranji kakor na zunanji strani. Na kolenu sprednje noge dosežejo mehurji velikost gosjega jajca in imajo okroglasto ali podolgasto podobo. Mehurje na nogah razločujemo v sveže, vnetljive, ki so se šele prikazali in povzročajo šepanje, in v zastarele, neboleče.

Navadno mehurji na nogah niso nevarni; šepanje povzročajo le frišni in vnetljivi mehurji. Vendar se konjski kupci teh mehurjev ogibljujejo, ker jim naznajo slabe noge. Pri hudem in silnem delu se zastareli mehurji večkrat vnamejo, v gozvi se napravi nova tkanina in včasih zaradi tega ves člen odreveni. Navadno pa zastareli mehurji ostanejo vedno enaki, ki živine nikakor ne nadlegujejo; mehurji žaliyo oči in so napaka lepega konja. Če se pri žrebetih, ki niso bili še vpreženi, na nogah prikažejo mehurji, je to vedno slabo znamenje; taka žrebeta imajo slabe noge in ne bodo nikdar dobri konji. Pri nakupu se moramo takih žrebet vedno ogibati.

Pri zdravljenju moramo najprej skrbeti za počitek in za zadostno nasteljo. Pri vnetljivih mehurjih rabimo od začetka prav pridno hladilne reči; v ta namen pokladamo na nogo mrzle ovitke, nogo pa spiramo z mrzlo vodo ali pa postavljamo konja v vodo. Mrzli obkladki se prav preprosto devljejo na noge kakor kaže podoba 124. Okoli noge se namreč ovijejo cunjje, ki se primerno pritrdijo, n. pr. z motvozom ali s slamo, ter se pogostoma polivajo z mrzlo vodo. Ko se je vnetje izgubilo, in sploh pri vseh zastarelih mehurjih, povijamo nogo prav trdo s povojem. V to svrhu se kupijo posebne nogavice, kakršne kaže podoba 125. Da je na buli pritisk močnejši, se tamkaj nogavica podloži s predivom, kakor kaže črka *a* na podobi 125. Povoja pa ne smemo dalj časa puščati na nogi kakor četrt ure; vsak dan to lahko večkrat ponavljamo. Dobro zdravilo je tudi žveplena kislina; vzame se del

Podoba 124.

Podoba 125.

navzlic dobri krmi nikdar ni rejen. Hlapavci so vedno manj vredni in so v nevarnosti, da za grizenjem poginejo. Če se žleb obije z železno pločevino, to hlapanje ne prežene, kvečjemu naredi žleb trpežnejši, kajti tak konj vedno najde priliko za hlapanje ter svoj gobec drugam nastavi in, če ni drugače, dvigne svojo sprednjo nogo in vgrizne v koleno. So konji, ki morejo hlapati le tedaj, če morejo svoj gobec na kako reč nastaviti, a so tudi hlapavci, ki hlapajo brez nastavljanja gobca. Proti tej sitni razvadi so skušali razna sredstva, ki se pa večinoma prav slabo obnašajo. Še najboljši je jermen za hlapavca, ki se konju priveže okoli vratu in ki ima spodaj neko napravo, da vselej, kadar konj hlapne in v to svrhu sklone vrat, izskočijo ostre igle, ki povzročijo precejšnje, a ne škodljive bolečine; zato postane konj sčasom boječ in morda nadaljno hlapanje opusti.